

ปลาสวยงามในเมืองไทย

Aquarium Fishes in Thailand

สุภาพ มงคลประสิทธิ์
Supap Monkolprasit

ภาควิชาชีววิทยาประมง คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ABSTRACT

An investigation on the aquarium fishes presented in Thailand from different sources has been accomplished since the later part of 1971. Short descriptions of the fancy fishes that have been exported and imported are here in described.

It has been found out that local fresh-water fishes belonging to 28 families are composing of 104 species while the imported ones are of 14 families and 78 species.

Among the marine fishes there are 28 families of local forms consisting of 130 species. The imported ones have been classified belonging to 6 families comprising of 12 species of fishes.

ปัจจุบันการเลี้ยงปลาสวยงาม เป็นที่นิยมเลี้ยงกันอย่างกว้างขวางทั้งในเมืองไทยและต่างประเทศ นับเป็นงานอดิเรกที่ให้ความเพลิดเพลิน และความรู้แก่ผู้เลี้ยงทั้งยังเป็นอาชีพที่ทำรายได้สูงให้แก่เกษตรกรพันธุ์ปลาและแหล่งจำหน่าย เมืองไทยอยู่ในโซนร้อนของโลก เป็นย่านที่มีพันธุ์ปลาสวยงามต่างๆ อยู่มากทั้งในน้ำจืดและน้ำเค็ม ประเทศในโซนหนาวก็นิยมที่จะนำปลาจากโซนร้อนไปเลี้ยง เนื่องจากปลาในโซนร้อนมีสีสันสดใส และลดความสวยงามแปลกตา จะเห็นได้จากการสั่งซื้อปลาจากเมืองไทยไปมาก จนกระทั่งปลาบางชนิดที่จับจากแหล่งธรรมชาติ และยังไม่สามารถที่จะนำมาเพาะพันธุ์ได้ในที่เลี้ยง ต้องถูกจับไปมาก ปริมาณจึงลดลงจนเกือบจะหาไม่ได้ในขณะนี้ จึงเป็นที่น่าเสียดายหากปลาเหล่านั้นต้องสูญพันธุ์ไปด้วยเหตุนี้ ปลาจากต่างประเทศ ทั้งปลาน้ำจืด และปลาทะเล ที่มีผู้สั่งเข้ามาเลี้ยงเพื่อให้ขยายพันธุ์แล้วไม่สำเร็จ ก็มีมากและตายไปในที่สุด ชนิดใดเลี้ยงง่าย ทนทาน สามารถเลี้ยงให้เจริญเติบโตและสืบพันธุ์ได้ก็

จะเป็นที่นิยมเลี้ยงกันอยู่ทั่วไป ราคาที่ซื้อขายแต่เดิมที่สั่งเข้ามาจะสูงมาก เมื่อมีการขยายพันธุ์แพร่หลายทำให้ราคาถูกลงไป ส่วนใหญ่จะเป็นปลาน้ำจืดเท่านั้น

ความนิยมในเรื่องการเลี้ยงปลาน้ำจืดนับว่ามีมากกว่าการเลี้ยงปลาทะเลหลายเท่า สาเหตุที่ทำให้มีความนิยมในการเลี้ยงปลาทะเลมีน้อยนั้นก็เนื่องมาจาก ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสูง รวมทั้งราคาปลาและค่าอุปกรณ์ติดตั้ง ปลาตายง่ายหากได้อาหารไม่ถูกต้องหรือไม่เพียงพอ อีกประการหนึ่งก็คือปลาทะเลนั้น ยากที่จะสืบพันธุ์ได้ในที่เลี้ยง ถึงแม้จะมีบ้าง บางชนิดที่ออกลูกมาแล้วแต่ก็ไม่ค่อยรอดจนโต จะเห็นได้ว่ากิจการของแหล่งจำหน่ายปลาทะเล มีลดน้อยลงไปเมื่อประมาณปี 2514 เคยพบว่ามีย่อยเกือบ 10 แห่งในกรุงเทพฯ ต่อมาถึงปลายปี 2516 พบว่าประมาณกว่าครึ่งหนึ่งได้เลิกกิจการไป หรือเปลี่ยนไปจำหน่ายปลาน้ำจืด ผิดกับแหล่งจำหน่ายปลาน้ำจืด ซึ่งนับแต่จะเพิ่มปริมาณมากขึ้นทุกปี

การศึกษาปลาสวยงามในเมืองไทยนี้ มิใช่แต่เพียงเพื่อต้องการทราบถึงชนิดของปลาที่นำมาเลี้ยงเท่านั้น หากยังต้องการทราบถึงแหล่งที่มา ความนิยมในการเลี้ยง ชนิดที่นิยมเลี้ยงกันมากในประเทศ ชนิดใดที่ต่างประเทศต้องการ และยักรวมถึงการรวบรวมเก็บรักษาตัวอย่างปลาต่าง ๆ นั้น เพื่อจัดทำพิพิธภัณฑ์ปลาสวยงามไว้เพื่อการศึกษาค้นคว้าต่อไป การรวบรวมตัวอย่างเป็นเรื่องที่ทำได้ครบถ้วนนัก เพราะปลามากชนิดมีราคาสูงมาก บางชนิดก็หาได้ยาก หรือไม่ก็มีอยู่ไม่มากนักในตลาดเพราะได้เลิกส่งเข้ามาเลี้ยงอีกแล้ว การรวบรวมต้องทำอย่างแบบประหยัด โดยการซื้อชนิดที่ราคาไม่แพงนักจากแหล่งจำหน่ายทั้งในกรุงเทพฯ และในท้องถิ่นที่มีการจับ บางครั้งได้มีการออกจับจากแหล่งน้ำต่าง ๆ และการขอบริจาคปลาที่ตายแล้วจากแหล่งจำหน่ายซึ่งเขาทิ้งแล้วแต่ยังมีค่าสำหรับวิชาการ

การเลี้ยงปลาสวยงามเริ่มขึ้นในประเทศใด และเมื่อใดนั้น เชิดชาย อมาตยกุล (3,4) ได้เขียนไว้ในเรื่องของปลาสวยงามว่า กลุ่มประเทศตะวันตกได้เริ่มมาเป็นเวลาประมาณ 2,000 ปี ส่วนกลุ่มประเทศทางตะวันออกประเทศจีนเป็นประเทศแรกที่ได้มีการเลี้ยงปลา ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของปลาทอง เมื่อราว พ.ศ. 1161-1450 หรือประมาณ 1,200 ปีที่ผ่านมา ส่วนญี่ปุ่นได้นำปลาทองจากประเทศจีนไปเลี้ยงเมื่อประมาณ พ.ศ. 2043 ในประเทศไทย เชิดชาย อมาตยกุล (3) เชื่อว่ามีการเลี้ยงปลาทองเมื่อ พ.ศ. 2234-2235 ในสมัยกรุงศรีอยุธยา และสันนิษฐานว่า ปลาทองที่นำมาเลี้ยงนั้นมาจากประเทศจีน การส่งปลาสวยงามเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย เฉลิมวิไล ชื่นศรี (1) กล่าวว่า เริ่มเมื่อราวปี พ.ศ. 2473

เรื่องราวของปลาสวยงามของประเทศไทย มีผู้เขียนไว้หลายท่าน แต่ผู้ที่ได้ทำการสำรวจปลาสวยงามที่มีผู้นำมาเลี้ยงในกรุงเทพฯ ได้แก่ เฉลิมวิไล ชื่นศรี (1) พบว่าปลาสวยงามมีผู้นำเข้ามา จากต่างประเทศรวมทั้งสิ้น 14 ครอบครัว ประกอบด้วยปลา 68 ชนิด

ส่วนปลาพื้นเมืองของไทยที่มีนิยมเลี้ยงเป็นปลาสวยงามมีเพียง 46 ชนิด

ในต่างประเทศมีผู้สนใจในเรื่องปลาสวยงามกันมาก และเรียบเรียงเป็นตำรากล่าวถึงลักษณะของปลาสวยงามชนิดต่าง ๆ ตลอดจนวิธีเลี้ยง หนังสือเหล่านี้ นับว่าเป็นประโยชน์ในการศึกษาเกี่ยวกับปลาสวยงามจากต่างประเทศ ที่จัดว่าสำคัญได้แก่ Axelrod (5,6,7,8) ได้เรียบเรียงเรื่องของปลาสวยงาม มีภาพประกอบทุกชนิด ซึ่งมีทั้งปลาทะเลและปลาน้ำจืด โดยเฉพาะปลาในเขตร้อนจากทั่วโลก อีกเล่มหนึ่งที่นับว่าเป็นประโยชน์ คือ encyclopedia ภาพปลา ซึ่งรวบรวมโดย Frank (9) มีภาพปลาจากทั่วโลกกว่า 1,000 ภาพ Herald (10) เขียนเกี่ยวกับเรื่องราวของปลาที่รู้จักกันแพร่หลายทั่วโลก พร้อมทั้งภาพประกอบสวยงาม นอกจากนี้ Hervey and Hems (11) ได้เขียนเรื่องราวของปลาสวยงามจากเขตร้อนที่นิยมเลี้ยงในตู้ปลา ซึ่งเป็นปลาน้ำจืดทั้งสิ้น ที่กล่าวมาแล้ว ส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปในเรื่องรูปร่างลักษณะและการเลี้ยง มิได้กล่าวถึงวิธีการวิเคาะห์ชนิดไว้

ที่เป็นหลักในการวิเคาะห์ชนิดของปลา เขียนโดย Munro (13) ซึ่งรวบรวมปลาชนิดต่าง ๆ ทั้งน้ำจืดและน้ำเค็มจากแหล่งน้ำในประเทศลังกา มีทั้งสิ้นกว่า 1,000 ชนิด อีกเล่มหนึ่งรวบรวมปลาน้ำจืดของไทยไว้เกือบหมด โดย Smith (15) กล่าวถึงลักษณะ แหล่งที่พบ ตลอดจนชื่อพื้นเมือง และวิธีวิเคาะห์ชนิดโดยละเอียด นอกจากนี้ยังมีหนังสือที่แต่งโดย Munro (13), Jacobs (12), Schneider (14), Suwatti (16), Vogt (17) และ มงคลประสิทธิ์ (2) ที่ใช้เป็นคู่มือในการวิเคาะห์ชนิดของปลาในการศึกษาค้นคว้า

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับปลาสวยงามที่เลี้ยงในเมืองไทย ได้ออกทำการสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งจำหน่ายปลาสวยงาม ทั้งจำหน่ายปลีกและ

ส่ง เป็นประจำ เดือนละ 2 ครั้ง โดยสอบถามรายละเอียดจากผู้จำหน่าย และนำตัวอย่างมาวิเคราะห์ชนิดในสภาพสด หรือดองน้ำยาฟอร์มาลินเข้มข้น 4 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้ยังได้ออกเก็บรวบรวมตัวอย่างจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม เป็นครั้งคราวเท่าที่โอกาสจะอำนวย

สำหรับตัวอย่างปลาสวยงามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ส่วนใหญ่ได้เก็บรวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์ปลาของคณะประมง

ผลการศึกษา

บันทึกครอบครัวปลาน้ำจืดของประเทศไทย ที่นิยมเลี้ยงเป็นปลาสวยงามได้แสดงไว้ในตารางที่ 1.

ตารางที่ 1 ครอบครัวปลาน้ำจืดของไทยที่นิยมเลี้ยงเป็นปลาสวยงาม

ครอบครัว	ความนิยมในการเลี้ยง
Anabantidae	****
Bagridae	**
Centropomidae	**
Clariidae	**
Cobitidae	***
Cynoglossidae	*
Cyprinidae	****
Cyprinodontidae	*
Eleotridae	**
Gobiidae	**
Gyrinocheilidae	**
Hemirhamphidae	**
Heteropneustidae	*
Lobotidae	***
Mastacembelidae	***
Monodactylidae	****
Nandidae	*
Notopteridae	**
Ophicephalidae	**
Osteoglossidae	**
Scatophagidae	****
Schilbeidae	*
Siluridae	**
Sisoridae	*
Soleidae	*
Syngnathidae	*
Tetrodontidae	***
Toxotidae	**

**** ค่าความนิยมในการเลี้ยงมีมากที่สุด

*** ค่าความนิยมในการเลี้ยงมีมากรองลงมา

** ค่าความนิยมในการเลี้ยงมีปานกลาง

* ค่าความนิยมในการเลี้ยงมีน้อย

ครอบครัวและชนิดของปลาสวยงามน้ำจืดที่มีแหล่งในเมืองไทย

Anabantidae:

- Anabas testudineus* (Bloch), Climbing perch,
หมอไทย
Betta splendens Regan, Siamese fighting-fish,
ก๊าด
Helostoma temminckii Cuv. & Val., Kissing
gourami, หมอตาล
Osphronemus goramy Lac., Giant gourami,
แรด
Trichogaster leeri (Bleeker), Pearl gourami,
กระดุมกุด
T. microlepis (Günther), กระดี่นาง
T. pectoralis (Regan), Serpent leather gou-
rami, สลิด ไบไม้
T. trichopterus (Pallas), Three spot gourami,
กระดี่หม้อ, กระดี่นางฟ้า
Trichopsis vittatus (Cuv. & Val.), กริม
T. pumilus (Arnold), Rainbow pumilus
gourami, กริม
T. schalleri (Ladiges), Three striped croak
ing, กริม

Bagridae:

- Liocassis siamensis* Regan, Siamese cat-fish,
เขยงหิน
Mystus vittatus (Bloch), เขยงข้างลาย

Centropomidae:

- Chanda baculis* Ham., Burmese glass-fish,
ข้าวเม่า, แบนน้ำจืด
C. buruensis (Bleeker), Siamese glass-fish,
แบนน้ำจืด
C. ranga Ham., Glass fish, แบนน้ำจืด
C. siamensis Fowler, แบนน้ำจืด
C. wolffii (Bleeker), แบนน้ำจืด

Clariidae:

- Clarias batrachus* (Linn.) ลูกเขียด (ลูกต๋านชนิด
เผือก)

Cobitidae:

- Acanthopthalmus kuhlii* Cuv. & Val., Coolie
loach, ปล้องอ้อย, ปลาเทตบาล
A. myersi (Harry), Slimy myersi loach,
ปล้องอ้อย
Botia sidthimunki Klausewitz, Dwarf loach,
หมูอาร์

- B. modesta* Bleeker, Orange-finned loach,
หมูขาว
B. hymenophysa (Bleeker), Banded loach,
หมูข้างลาย
B. horae H.M. Smith, Hora's loach, หมู
หางแดง
B. beauforti H.M. Smith, Beaufort's loach,
หมู
B. lecontei Fowler, หมูหางแดง
B. lucas-bahi Fowler, Barred loach, หมู
Nemacheilus spp. ค้อ
Acanthopsis choirorhynchus (Bleeker), Long
Nosed loach, รากกล้วย

Cynoglossidae:

- Cynoglossus microlepis* (Bleeker), Tongue-
fish, ลิ้นห่าน้ำจืด

Cyprinidae:

- Balantiocheilos melanopterus* (Bleeker), Bala
shark, ทางไหม้ ทางเหี่ยว
Brachydanio kerri H.M. Smith, Kerr's
danio, ชิว
B. albolineatus (Blyth), Pearl danio, ชิวมุกด์
Chela caeruleostigmata (H.M. Smith), หัว
ตะกั่วพิษณุโลก
Eirmotus octozona Schultz, False barb,
Epalzeorhynchus kalopterus (Bleeker), เลียหิน,
เลียบือนาง
E. siamensis H.M. Smith, Flying fox, เลียบ
มือนาง
Esomus danrica (Hamilton), ชิวหนวดยาว
Esomus metallicus Ahl, ชิวหนวดยาว
Garra taeniata H.M. Smith, Siamese Stone
Lapping fish, เลียหิน
Hampala dispar H.M. Smith, กระสูบ
H. macrolepidota van Hasselt, กระสูบ
Labeo bicolor H.M. Smith, Red tailed
shark, ทรงเครื่อง
L. erythrurus Fowler, Red-finned shark,
กาแดง
L. frenatus Fowler,
Morulius chrysophekadion (Bleeker), Black
shark, กา, เพี้ย
Osteochilus hasseltii (Cuv. & Val.), Hard-
lipped barb, สร้อยนกเขา

- O. vittatus* (Cuv. & Val.), Black banded osteochilus, สร้อยนกเขา, ข้างลาย
Oxygaster anomalura van Hasselt, Knife barb, ชิว
O. oxygastroides (Bleeker), Glass barb, ชิว, เปปขาว, ท้องพลู
Puntioplites proctozysron (Bleeker), กะมั่ง, แปะ
Puntius altus (Günther), ตะเพียน
P. lateristriga (Cuv. & Val.), แก้มขาว
P. orphoides (Cuv. & Val.), แก้มขาว
P. partipentazona (Fowler), Banded barb, เสือสมมาตร
P. schwanefeldii (Bleeker), ตะเพียนทอง, กระแพทอง
P. somphongsi (Benl. & Klausewitz)
P. tetazona Bleeker, เสือสมมาตร
Rasbora argyrotaenia (Bleeker), Silver rasbora, ชิวควาย, ชิวหางเหลือง
R. borapetensis H.M. Smith, Red-tailed rasbora, ชิวหางแดง
R. dusonensis (Bleeker), Yellow-tail rasbora, ชิวหางเหลือง
R. einthveni (Bleeker), Brilliant rasbora,
R. heteromorpha Duncker, Harlequin fish, ชิวข้างขาว
R. myersi Brittan, Myers' rasbora, ชิวหม
Rasbora somphongsi Meinken, Somphongs' rasbora, ชิวสมพงษ์
R. trilineata Steindachner, Scissor-tailed rasbora, ชิวหางกรรไกร
Tylognathus siamensis de Beaufort สร้อย
- Cyprinodontidae:
Aplocheilus panchax (Hamilton), Blue panchax, หัวตะกั่ว
 (= *Panchax panchax* Weber & de Beaufort)
- Eleotridae:
Butis butis (Hamilton), Crazy-fish, บู่เกล็ดแข็ง
Oxyeleotris marmorata (Bleeker), Sleeper, บู่จาก, บู่ทราย
- Gobiidae:
Brachygobius sua H.M. Smith, Bumblebee-fish, บู่ลาย, หมาจู
 (= *B. xanthozona* Fowler)
- Gyrinocheilidae:
Gyrinocheilus aymonieri (Tirant), Chinese algae eater, น้ำผึ้ง, ลูกผึ้ง
- Hemirhamphidae:
Dermogenys pusillus van Hasselt, Malayan halfbeak, เข็มหม้อ
- Heteropneustidae:
Heteropneustes fossilis (Bloch), จี๊ด
- Lobotidae:
Datnioides microlepis Bleeker, Siamese tiger fish, เสือตอ
D. quadrifasciatus (Sevastianov), Four barred tiger fish, กะพงลาย, กะพงหิน
- Mastacembelidae:
Macrognathus aculeatus (Bloch), Spiny eel, หลด
Mastacembelus armatus armatus Gunther, Spiny eel, กะทิง
M. circumcinctus Hora, Spiny eel, กะทิง
M. erythrotaenia Bleeker, Spotted fire eel, กะทิงไฟ
- Monodactylidae:
Monodactylus argenteus Linn, Mono, เฉียวหิน, ผีเสื้อ, โสร่งแขก
- Nandidae:
Nandus nandus (Hamilton), Nandus, เลือดคำ
N. nebulosus (Gray), คูนซี
- Notopteridae:
Notopterus chitala (Hamilton), Featherback, กราย
N. notopterus (Pallas), Featherback, สลาด
- Ophicephalidae:
Ophicephalus micropeltes Cuv. & Val., ตะโ
- Osteoglossidae:
Scleropages formosus (Muller and Schlegel), ตะพัด
- Scatophagidae:
Scatophagus argus (Bloch), Spotted scat, ตะกรับ, เสือดาว, กะทะ
- Schilbeidae:
Pangasius pangasius (Hamilton), สวาย
- Siluridae:
Kryptopterus bicirrhys (Cuv. & Val.), Glass cat-fish, ก้างพระร่วง
Ompok bimaculata (Bloch), One-spot glass cat-fish, เนื้ออ่อน, ตะโ

Sisoridae:

Glyptothorax spp. จิ้งจก, โกงกาง

Soleidae:

Synaptura panoides Bleeker, ลิ่นควาย*S. aenea* H.M. Smith, ลิ่นควาย

Syngnathidae:

Microphis boaja (Bleeker), จัมพินจระเข้*Syngnathus spicifer* Ruppell, Pipe-fish,
จัมพินจระเข้

Tetradontidae:

Chonerhinus modestus (Bleeker), Green
puffer, ปักเป้าเขียว, ปักเป้าเหลือง*Tetrodon somphongsii* Klauswitz, Redeye
puffer, ปักเป้าตาแดง*T. leiurus* Bleeker, ปักเป้าน้ำจืด*T. fluviatilis* Hamilton, ปักเป้าจุด*T. palembangensis* Bleeker, Ceylon no 8,
ปักเป้าซีลอนเบอร์ ๘

Toxotidae:

Toxotes jaculator (Pallas), Archer fish,
เสือพ่นน้ำ*T. chartareus* (Hamilton), Archer fish,
เสือพ่นน้ำ*T. microlepis* Gunther, Archer fish, เสือพ่นน้ำ

ตารางที่ 2 ครอบครัวปลาน้ำจืดจากต่างประเทศที่นิยมเลี้ยงเป็นปลาสวยงามในเมืองไทย

ครอบครัว	ความนิยมในการเลี้ยง
Anabantidae	**
Atherinidae	*
Callichthyidae	*
Characidae	***
Cichlidae	****
Cobitidae	**
Cyprinidae	****
Cyprinodontidae	*
Mormyridae	*
Nandidae	*
Osteoglossidae	*
Pantodontidae	*
Poeciliidae	****
Sternarchidae	*
****	ค่านิยมในการเลี้ยงมีมากที่สุด
***	” ” รองลงมา
**	” ” ปานกลาง
*	” น้อย

กรอบกรัวและชนิดของปลาสวยงามน้ำจืดจากต่างประเทศ ที่พบในเมืองไทย

Anabantidae:

- Colisa chuna*, Honey dwarf gourami,
C. labiosa (Day), Thick-lipped gourami,
 กระดี่ไฟ กระดี่ปากหนา
C. lalia (Ham.-Buch.), Dwarf gourami,
 กระดี่แคระ
Helostoma rudolfi (Macham), Kissing
 gourami, จูบ
Macropodus opercularis (Linn.), Paradise
 fish, พาราไดส์

Atherinidae:

- Melanotaenia nigrans* (Rich.), Australian
 Red tailed rainbow, สายรุ้ง

Callichthyidae:

- Corydoras hastatus* (Eigenmann & Eigen-
 mann) Pygmy Corydoras, ปากหุ้มเกราะ

Characidae:

- Anoptichthys jordani* Hubbs and Innes,
 Blind cave characin
Anostomus anostomus (Linn.), Striped
 Headstander.
Aphyocharax rubropinnis Pappenheim, Blood
 fin, ครีบบดแดง
Carnegiella strigata (Gunther), Marble
 hatchet fish, ขวานบิน
Chilodus punctatus (Muller & Troschel),
 Spotted headstander.
Copeina arnoldi (Regan), Jumping characin,
 ไช่บก
C. guttata (Steindachner), Red spotted
 copeina.
Corynopoma riisei (Gill), Swordtail characin.
Gasteropelecus levis (Eigenmann), Silver
 hatchet fish, ขวานบิน
Gymnocorymbus ternetzi (Boulenger), Black
 tetra, เสือเขือมน
Hemigrammus caudovittatus Ahl, Buenos
 Aires tetra, พวงสร
H. ocellifer (Steindachner), Head and tail
 light.
H. pulcher Ladiges, Pretty tetra, Garnet
 tetra, พูลเซอร์
Hemigrammus rhodostomus Ahl, Red or
 Rummy nosed tetra, จมูกแดง

- Hyphessobrycon callistus callistus* (Boule-
 nger), Jewel tetra.

- H. serpae* (Durbin), Serpae tetra, เซอเป้
H. flammeus Myers, Red tetra, Fire or
 flame tetra, แขนงแดง เสือแดง
H. innesi Myers, Neon tetra, นีออน
H. pulchripinnis Ahl, Lemon tetra, เลมอน
Leporinus fasciatus (Bloch), Black winged
 hatchet fish, ปลาขวาน
L. striatus (Kner), Striped Leporinus,
Moenkhausia oligolepis (Günther), Glass
 tetra, มองเสาเขียว
Mylossoma argenteum Ahl, Silver dollar
Nannostomus anomalus Steindachner, Go-
 lden pencil fish, ดินสอ
Neolebias ansorgei Boulenger, Ansorge's
 Neolebias, ไช่หมก
Phenacogrammus interruptus (Boulenger),
 Congo tetra.
Poecilobrycon unifasciatus (Steindachner),
 One lined pencil fish, ดินสอจมูกแดง ดินสอตั้ง
Pristella riddlei (Meek), Pristella tetra,
 ฟริสเทลลา
Thayeria obliquus Eigenmann, Penguins
 fish, นก

Cichlidae:

- Aequidens pulcher* (Gill), Blue acara,
 อะการ่า
Apistogramma ramirezi (Myers & Harry),
 Ramirez dwarf cichlid, แรมเจ็ดสี, ปลาแรม
Astronotus ocellatus (Cuvier), Oscar's
 cichlid, ออสการ์
Cichlasoma biocellatum (Regan), Jack Dem-
 psey, แจ็คเดมเซย์
C. facetum (Jenyns), หมอทองแดง
C. festivum (Heckel), Flag cichlid,
C. meeki (Brind), Fire mouth, ไฟร์เมาท์
Pelmatochromis kribensis Boulenger,
Pterphyllum scalare (Lichenstein), Angel
 fish, เทวดา
Symphysodon discus (Heckel), Red discus,
 Pompadour fish, ปอมปาด้ว
S. aequifasciata (Schultz), blue discus,
 ปอมปาด้ว

Cobitidae:

Botia macracanthus (Bleeker), Clown loach,
tiger botia, หมูนอก

Cyprinidae:

Brachydanio rerio (Ham.-Buch.), Striped
danio, Zebra fish, ม้าลาย
Carassius auratus (Linn.), gold fish, ปลาทอง
Cyprinus carpio (Linn.), Common carp, ไ่
Puntius conchoni (Ham.-Buch.), Rosy barb,
P. hexazona (Weber & de Beaufort), Tiger
barb, ทกซี้ด
P. nigrofasciatus (Günther), Black ruby
barb, แบล็กรุบี้
P. oligolepis (Bleeker), Checkered barb,
P. schuberti (Ladiges), Golden barb,
P. tetrazona (Bleeker), Tiger barb, ข้างลาย
เสือสามตรา
P. ticto (Ham.-Buch.), Two spots barb, tic-
tac-toe barb, ทิคโต้
P. titteya, Deraniyagala, Cherry barb, ทิตยา
P. semifasciatus- Half banded.
Rasbora elegans (Volz), Two spot rasbora,
สองจุด

Cyprinodontidae:

Aphyosemion australe (Rachow), Lyretailed
panchax, ไ่
Cynolebris nigripinnis Regan, Black finned
Pearl fish, ไ่มุกซ์ดำ
Aplocheilichthys lineatus, Striped panchax,

Mormyridae:

Gnathonemus morri Gunther, วงช้าง

Nandidae:

Badis badis (Ham.-Buch.), badis, บาดิส
Monocirrhus polyacanthus, S.A. leaf-fish.

Osteoglossidae:

Osteoglossum bicirrhosum Vandelli, Aro-
wana, ตะพัด อะโรวานา

Pantodontidae:

Pantodon buchholzi Peters, Butterfly fish,
ผีเสื้อ

Poeciliidae:

Gambusia affinis holbrooki (Girard), Mo-
squito fish, กินยุง
Lebistes reticulatus (Peters), Guppy, ฟางนกยูง
Mollienesia latipinna Lesueur, sailfin, เซลฟิน
M. sphenops (C. & V.), Sailfin Molly,
เซลฟินมอลลี่
M. velifera (Regan), Sailfin Molly, เซลฟิน-
มอลลี่
Xiphophorus helleri Heckel, Swordtail,
หางดาบ
X. maculatus (Gunther), Platy, แพลตตี้
X. variatus (Meek), Variatus, วาริโอตัส

Sternarchidae:

Sternarchus albifrons, Black ghost, ผีดำ

ครอบครัวและชนิดของปลาทะเลที่เลี้ยงเป็นปลาสวยงามที่พบในน่านน้ำไทย

Acanthuridae:

Acanthurus leucosternon Bennett, Power-
blue surgeon, สีฟ้า
A. lineatus (Linn.), Clown surgeon, สีฟาลาย
A. nigricans (Linn.), Gray surgeon.
Naso brevirostris (Val.), Short-nosed
Unicorn.
N. lituratus (Bl. & Schn.)

Antennariidae:

Antennarius hispidus Bloch, Angler fish,
Toadfish, กบ
A. striatus (Shaw), Striped angler fish.
Histrio histrio (Linn.), Sargassum fish.

Balistidae:

Balistoides niger (Bonnaterre), Clown Tri-
gger-fish, วัว
Odonus niger Günther, Black Triggerfish, วัว
Balistes stellatus (Lac.), Flat-tailed Trig-
gerfish, วัว
Oxymonocanthus longirostris (B₁. & Schn.),
Longnosed File-fish, วัวจมูกยาว

Blenniidae:

Petroscirtes taeniatus (Quoy & Gaimard),
Neon goby, บู่เนออน

Carangidae:

Alectis indica (Rüppell), Thread fin, mirror
fish, old-maid, โฉมนาง, โฉมงาม

ตารางที่ 3 ครอบครัวปลาทะเลของเมืองไทย ที่นิยมเลี้ยงเป็นปลาสวยงาม

ครอบครัว	ความนิยมในการเลี้ยง
Acanthuridae	***
Antennariidae	*
Balistidae	***
Blenniidae	*
Carangidae	*
Chaetodontidae	****
Diodontidae	**
Drepanidae	*
Ephippidae	***
Gobiidae	*
Holocentridae	*
Labridae	****
Lutjanidae	*
Monodactylidae	****
Muraenidae	*
Ostraciidae	**
Plectorhynchidae	***
Plotosidae	*
Pomacentridae	****
Scaridae	***
Scatophagidae	****
Scorpaenidae	***
Serranidae	**
Siganidae	**
Syngnathidae	**
Tetrodontidae	**
Theraponidae	***
Zanclidae	***

**** คำนิยมในการเลี้ยงมีมากที่สุด

*** ” ” รองลงมา

** ” ” ปานกลาง

* ” ” น้อย

A. ciliaris (Bloch), Threadfin, โฉมนางลาย
โฉมงามลาย

Gnathanodon speciosus (Forsk.) Barred,
Jack.

Chaetodontidae:

Chaetodon collaris Günther, Pakistani
Butterflyfish.

C. collare Bloch, ผีเสื้อคอขาว

C. lunula (Lac.), Red striped Butterflyfish,
ผีเสื้อพระจันทร์

Chaetodon octofasciatus Bloch, Eight-
banded Butterflyfish, ผีเสื้อลายแปดเส้น

C. plebius (C. & V.), Coral butterflyfish.

C. chrysurus (Desjardins) Pearlscale butter-
flyfish.

C. trifasciatus Mango Park, Redfin butter-
flyfish, ผีเสื้อลาย

Coradion chrysozonus (C. & V.), Coradion butterflyfish, ผีเสื้อเอวดำ
Parachaetodon ocellatus (Bloch), Ocellate Butterflyfish.
Pomacanthus annularis (Bloch), Blue King Angelfish, ลินสมุท
P. imperator (Bloch), Emperor Angelfish, ลินสมุทลาย
P. semicirculatus (C. & V.), Semicircle Angelfish, ลินสมุท
Pygoplites diacanthus (Boddaert), Royal Empress Angelfish.
Centropyge bicolor Bloch,
Centropyge spp.
Forcipiger flavissimus Jordan & McGregor, Long-nose Butterflyfish, ผีเสื้อจมูกยาว
Megaprotodon strigangulus (Gmelin), Triangulate Butterflyfish, ผีเสื้อปานขาว
Chelmon rostratus (Linn.), ผีเสื้อปากยาว มะโนรีโนรี
Gonochaetodon triangulum (C. & V.), ผีเสื้อหางเหลี่ยม
Euxhipops sexstriatus (C. & V.), Six barred blue Angelfish, ลินสมุทบบั้ง
E. xanthometapon (Bleeker) Yellow-faced Angelfish.
Heniochus acuminatus (Linn.), Poor Man's Moorish Idol, โนรี ผีเสื้อครีบยาว

Diodontidae:

Diodon hystrix (Linn.), Porcupine-fish, ปักแม่น้ำนามทุเรียน
Chilomycterus orbicularis (Bloch), Porcupine-fish, ปักแม่น้ำนามทุเรียน

Drepanidae:

Drepane punctata (Linn.), Spotted Drepanid, ไบโพธิ์

Ephippidae (Platacidae):

Platax batavianus C. & V., Batavia Batfish, หูช้างหัวโหนก ค้างคาว
Platax orbicularis (Forskål), Orbiculate Batfish, หูช้างกลม ค้างคาว
P. tiera (Forskål), Long-finned Batfish, หูช้างครีบยาว ค้างคาว

Gobiidae:

Bathygobius fuscus Rüppell, บู่ปักพู่

Holocentridae:

Myripristis murdjan (Forskål), Bigeye Squirrelfish, ข้าวเม่าน้ำลึกครีบดำ
M. melanostictus Bleeker, ข้าวเม่าแก้มดำ
Holocentrus ruber (Forskål), ข้าวเม่าน้ำลึกกะรอกแดง

Labridae:

Halichoeres biocellatus Schultz, นกขุนทอง
H. hoeveni (Bleeker), นกขุนทอง
H. leparensis (Bleeker), นกขุนทอง
H. chloropterus (Bloch), นกขุนทอง
H. centriquadrus (Lac.), นกขุนทอง
H. marginatus (Rüppell), นกขุนทองหน้าดำ
Hemigymnus fasciatus (Bloch), Banded Wrasse, นกขุนทองลายบั้ง
H. melapterus (Bloch), Half and Half Wrasse, ขุนทองสองสี
Epibulus insidiator (Pallas), Long-jawed Wrasse, ขุนทองปากยื่น
Gomphosus varius Lac., Longface, Beakfish, นกแก้วปากยาว
Labroides dimidiatus Bleeker, Cleaning fish.
Hemipteronotus aneitensis (Günther), นกขุนทองข้างปาน
Hemipteronotus pentadactylus (Linn.), นกขุนทองหลังจุด
Xiphocheilus typus Bleeker,
Coris angulata Lac., Clown Labrid.
Thalassoma lunare (Linn.), Lyretail Wrasse, นกแก้ว, นกขุนทอง
Cheilinus chlorurus (Bloch), นกขุนทองจุกแดง
C. diagrammus (Lac.), นกขุนทอง
Cheilinus fasciatus (Bloch.), นกขุนทองลายพาด

Lutjanidae:

Lutjanus sebae (C. & V.), Red Emperor Snapper, กะพงแดง
L. sanguineus (C. & V.), Blood Red snapper, กะพงแดง

Monodactylidae:

Monodactylus argenteus (Linn.), เฉี้ยวหิน ผีเสื้อ ไส้รวงแซก

Muraenidae:

Gymnothorax tessellata Rich., Leopard Moray, ไหลทะเล
Myrichthys colubrinus Boddaert, Striped Moray eel, ไหลทะเล

Ostaciidae:

- Lactoria cornuta* (Linn.), สี่เหลี่ยมเขยวัว
Ostracion cubicus Linn., Spotted Cube,
 สี่เหลี่ยมจุด
O. nasus Bloch

Plectorhynchidae (= Pomadasyidae) :

- Plectorhynchus chaetodonoides* Lac., Clown
 sweetlips, สร้อยนกเขา
P. orientalis (Bloch), Oriental sweetlips,
 สร้อยนกเขา
P. pictus (Thunberg), Painted sweetlips,
 ข้างตะเภา
P. albotittatus (Rüppell), Yellowlined
 sweetlips, สร้อยนกเขาลาย

Plotosidae:

- Plotosus anguillaris* (Bloch.), Saltwater
 Catfish, ดูกทะเล, สามแก้ว
P. canius (Hamilton), Saltwater Catfish,
 ดูกทะเล

Pomacentridae:

- Abudefduf saxatilis* (Linn.) Sergeant Major,
 สลิดหินปั้ง
A. biocellatus (Q. & G.)
A. notatus Day
A. cyaneus (Q. & G.)
Abudefduf aureus (C. & V.)
Dascyllus aruanus (Linn.) White tail
 Damsel fish, ม้าลาย
D. marginatus (Rüppell), Marginate
 Damsel fish.
D. melanurus Bleeker, Black tailed Humbug.
D. reticulatus (Rich.), Reticulated Damsel-
 fish.
D. trimaculatus (Rüppell), Three spot
 Damsel fish, สามจุด
Amphiprion chrysopterus (C. & V.), Orange-
 finned anemone fish.
A. bicinctus Rüppell
A. ephippium (Bloch), Saddle Anemone
 fish, หมอเหลือ
A. polymnus (Linn.), Saddle back Clown.
A. percula (Lac.), Clown anemone fish,
 การ์ตูน
A. perideraion Bleeker, False skunk-striped
 Anemone fish, อินเดียนแดง
A. xanthurus C. & V., Yellow-tailed
 Anemone fish.

A. sebae Bleeker

- A. laticlavus* (C. & V.), อานม้า
Pomacentrus coelestis (Jordan & Starks),
 Blue Damsel fish.
P. melanochir Bleeker, Yellow tail Damsel-
 fish, เปลี่ยนสี
P. coeruleus Q. & G., Blue devil.
Premnas biaculeatus (Bloch), spine checked
 Anemone fish.
Daya jerdoni (Day)

Scaridae:

- Callyodon fasciatus* (C. & V.), นกแก้ว

Scatophagidae:

- Scatophagus argus* (Bloch), Spotted Scat,
 กะทะ ตะกรับ เสือดำ

Scorpaenidae:

- Pterois radiata* C. & V., Whitefin Lion fish,
 สิงห์โต
Pterois volitans (Linn.), Turkey fish, Lion
 fish, สิงห์โต
P. russelli Bennett, สิงห์โตปีก

Serranidae:

- Cephalopholis boenack* (Bloch), Boenacki
 Grouper, กะรังหิน
Chromileptes altivelis (C. & V.), Polkadot
 Gourper, กะรังหนังอน
Anyperodon leucogrammicus (C. & V.),
 Redspotted Grouper, กะรังลายเส้นขาว
Epinephelus tauvina (Forsk.), Rock-cod,
 กะรังตุ๊กแก
E. merra Bloch, Rock Cod, กะรังเสือ
E. argus Bl & Schn.
Grammistes sexlineatus (Thunberg), Golden
 striped grouper, ปลาพลาสติก
Promicrops lanceolatus (Bloch), Giant
 spotted Grouper, หมอทะเล

Siganidae:

- Siganus corallinus* (C. & V.), Spotted
 Rabbit-fish, สลิดหินจุด
 (= *Teuthis corallinus*)
S. vermiculatus (C. & V.), Vermiculated
 Rabbitfish, สลิดหินลายขาว
S. oranim (Bl. & Schn.), Whitespot
 spinefoot, สลิดหินจุดขาว

S. javus (Linn.), Streaked spinefoot, สลิด
หินแถบ

Chelonodon patoca (Ham. & Buch.)
Pufferfish, ปักเป้า

Syngnathidae:

Hippocampus kuda (Bleeker), Oceanic
seahorse, ม้าน้ำ
H. histrix Kaup, ม้าน้ำ

Theraponidae:

Therapon jarbua (Forskål), Grunters,
ข้างลาย ครีดยาคาด
T. theraps (C. & V.), Grunters, ข้างลาย
ข้างตะเกา

Tetrodontidae:

Canthigaster solandri Seale, Sharp nose
pufferfish, ปักเป้าเข็ม ปักเป้าสีฟ้า
Sphoeroides lunaris (Bl. & Schn.), Pufferfish,
ปักเป้า

Zanclidae:

Zanclus cornutus Linn., Moorish Idol,
ผีเสื้อเทวรูป

ตารางที่ 4 ครอบครัวปลาทะเลจากต่างประเทศที่นิยมเลี้ยงเป็นปลาสวยงามในเมืองไทย

ครอบครัว	ความนิยมในการเลี้ยง
Acanthuridae	*
Balistidae	*
Chaetodontidae	**
Labridae	**
Pomacentridae	**
Scorpaenidae	*

** คำนิยมในการเลี้ยงมีปานกลาง

* คำนิยมในการเลี้ยงมีน้อย

ครอบครัวและชนิดของปลาทะเลจากต่างประเทศ ที่นำเข้ามาเลี้ยงในเมืองไทย

Acanthuridae:

Acanthurus bleekeri Günther, Stripe
Surgeon.
A. guttatus Bl. and Schn., Mustard
Surgeon.
A. glaucopareius Cuvier, Golden rimmed
Surgeon.

Heniochus varius (Cuvier),

Labridae:

Coris angulata Lac., Clown labrid.
C. gaimard (Q. and G.), Red labrid.
Hemigymnus melapterus (Bloch),
Thalassoma bifasciatum (Bloch), Bluehead.

Balistidae:

Balistoides niger (Bonnaterre), Clown
Trigger.

Pomacentridae:

Euxhipop xanthometapon (Bleeker), Yellow
face Angelfish.

Chaetodontidae:

Pomacanthus semicirculatus (C. & V.),

Scorpaenidae:

Pterois zebra (Q. and G.), Zebra Lion Fish.

ครอบครัวต่าง ๆ ของปลาสวยงามน้ำจืดทั้งของเมืองไทยและต่างประเทศที่ได้พบ จากการสำรวจ มีทั้งหมด 36 ครอบครัว ดังต่อไปนี้

Anabantidae:

ก๊าด, กระดี่, หมอตาเล, Labyrinth-fishes

ปลาในครอบครัวนี้มีมากชนิด นอกจากจะเลี้ยงเพื่อดูเล่นเป็นปลาสวยงามแล้ว ก็ใช้เป็นอาหารอยู่มากชนิด เช่น ปลาสลิด ปลาหมอ และยังมีนิยมจัดเป็นกัฬาคันชนต่อกันอีกเป็นที่รู้จักกันดีในกลุ่มชนโดยทั่วไปทั้งในเมืองไทยและต่างประเทศ ปลาชนิดนั้นคือ ปลากัด (Siamese fighting fish) ปลากัดจัดเป็นปลาพื้นเมืองของไทยโดยแท้ มีผู้นำมาเพาะผสมข้ามพันธุ์กันจนได้ลักษณะปลาที่มีสีสันแปลกตา ปลาในครอบครัวนี้เป็นปลาน้ำจืด เดิมทีนั้นมีถิ่นอาศัยอยู่ในย่านตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย และบริเวณเขตร้อนของทวีปแอฟริกา เนื่องด้วยเป็นปลาที่มีความอดทน เลี้ยงง่าย แพร่พันธุ์ได้ดี จึงแพร่กระจายไปอยู่ในที่ต่างๆ ได้มาก ปลาเหล่านี้จะอยู่รอดในน้ำที่ขาดออกซิเจนหรือน้ำที่เสียได้ ก็เพราะปลาครอบครัวนี้อวัยวะพิเศษช่วยในการหายใจอยู่ในบริเวณโพรงเหงือกช่องเหงือก อวัยวะนี้เรียกว่า Labyrinth ปลาในครอบครัวนี้นอกจากจะมีอยู่มากมายหลายชนิดในเมืองไทยแล้ว ยังมีผู้นำชนิดอื่นๆ จากต่างประเทศเข้ามาเลี้ยง เช่น กระดี่ปากหนา กระดี่แคระและปลาจูบ เป็นต้น

Atherinidae:

สายรุ้ง, Australian red tailed rainbow

ชนิดที่นิยมเลี้ยงเป็นปลาสวยงามนั้น เป็นปลาพื้นเมืองของ ออสเตรเลีย และนิวกีนิ ได้มีผู้นำมาเลี้ยงในเมืองไทยอยู่บ้าง แต่ไม่เป็นที่นิยมนัก ชนิดที่รู้จักกันคือ ปลาสายรุ้ง, *Melanotaenia nigrans* (Rico) ปลาในครอบครัว Atherinidae นี้ เมืองไทยก็มีอยู่ แต่เป็นปลาอยู่ในเขตน้ำกร่อย และบริเวณชายฝั่งทะเลชาวบ้านเรียกว่าปลาหัวตะกั่ว ปลาเหล่านี้ไม่นิยมนำมาเลี้ยง เพราะต้องเลี้ยงด้วยน้ำเค็ม เป็นปลาที่ใจเสาะและตายง่ายอีกด้วย

Bagridae:

แขยง, Bagrid catfish

ปลาแขยงจากเมืองไทยได้ถูกส่งไปเลี้ยงในต่างประเทศเป็นที่รู้จักกันอยู่ในกลุ่มนักเลี้ยงปลา แต่ก็มีอยู่ไม่กี่ชนิด เช่น แขวงหิน *Liocassis siamensis* Regan, และแขยงข้างลาย *Mystus vittatus* (Bloch) ปลาทั้งสองชนิดนี้มีเส้นลายตามตัวแปลกตา เท่าที่ได้สำรวจพบว่าปลาทั้ง 2 ชนิดนี้จับได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติ ในแม่น้ำลำคลอง หนอง บึง และส่งไปจำหน่ายในต่างประเทศ ส่วนที่ขายในเมืองไทยมีบ้างไม่แพร่หลาย ค่าความนิยมปานกลาง

Callichthyidae:

หุ้มเกราะ, Pygmy-corydoras

ครอบครัวนี้เป็นปลาพวก catfish ที่มีถิ่นอาศัยเดิมในแถบลุ่มแม่น้ำ อะเมซอน ปกติพวก catfish ที่มีอยู่ในเมืองไทยจะเป็นพวกที่ไม่มีเกล็ด หรือแผ่นกระดูกปกคลุมผิวหนัง ได้แก่ ปลาดุก ปลากด ปลาแขยง เป็นต้น แต่ปลา catfish ในครอบครัว Callichthyidae นี้เป็นพวกที่มี แผ่นกระดูก ปกคลุมผิวหนังอยู่ ความประสงค์เดิมที่ผู้นำมาเลี้ยงในตู้กระจกก็เพื่อให้เป็นสัตว์ที่คอยกินตะกอน หรือสิ่งเน่าเปื่อยในตู้เลี้ยงซึ่งมีปลาอื่นๆ รวมอยู่เป็นการกำจัดของเสีย แต่ปรากฏว่ามีปลาอยู่ไม่กี่ชนิดที่สามารถทนอยู่ได้ดีในที่เลี้ยง ในเมืองไทยเคยมีผู้นำมาเลี้ยงอยู่บ้าง แต่ไม่แพร่หลาย ชนิดที่เคยพบคือ *Corydoras hastatus* (Eigenmann & Eigenmann) มีผู้ให้ชื่อเป็นภาษาไทยว่า ปลาหุ้มเกราะด้วยเนื่องจากมีแผ่นเกล็ดขนาดใหญ่คลุมอยู่ ดูเสมือนเป็นเกราะนั่นเอง.

Cantopomidae:

ข้าวเม่า, แพนน้ำจืด, Glassfish

ปลาในครอบครัวนี้ชนิดที่มีผู้นำมาเลี้ยงเป็นปลาสวยงามนั้นอยู่ในสกุล *Chanda* นักวิชาการบางท่านจัดไว้

ในครอบครัว Cichlidae ถึงแม้ชื่อสกุลนั้น บางท่านก็เรียกว่า *Ambassis* จึงจัดเป็นชื่อพ้องด้วยชื่อหนึ่ง ถิ่นอาศัยของปลาสกุลนี้ คืออยู่ในย่านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นปลาขนาดเล็ก ตัวบางใสมองเห็นอวัยวะภายในและกระดูกสันหลังชัดเจน คล้ายปลาก้างพระร่วง มีบางชนิดหากินตามเขตนํ้ากร่อยใกล้ชายฝั่งทะเล แต่ส่วนมากจะอยู่ในน้ำจืด จากการสำรวจได้พบอยู่ 4-5 ชนิดตามแหล่งจำหน่ายปลา ปลาเหล่านี้ส่วนใหญ่จะถูกส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ มีอยู่บ้างตามสถานที่ขายปลาสวยงามในกรุงเทพฯ ค่าความนิยมอยู่ในชั้นปานกลาง

Characidae:

การาซิน, เสือเยอรมัน, นีออน,

Characins, Blacktetra, Neon tetra

เป็นปลาพื้นเมืองในย่านเขตร้อนของทวีปอเมริกาและแอฟริกา ไม่เคยพบตามธรรมชาติในทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและยุโรปเลย แต่ได้มีผู้นำไปเลี้ยงกันแพร่หลายทั่วโลก การาซินเป็นปลาครอบครัวใหญ่ มีขนาดต่างๆ กัน รูปร่างแปลก และสีสรรลวดลาย แตกต่างกันมาก บางชนิดคล้ายพวกปลาตะเพียน แต่ลักษณะที่ดูแตกต่างจากพวกตระกูลปลาตะเพียนก็คือ การาซินมีครีบไขมันอยู่หลังครีบหลัง และยังมีพื้นบนขากรรไกรด้วย บางชนิดจะมีพื้นคมเหมือนใบเลื่อยเป็นอันตรายต่อปลาและสัตว์อื่นๆ ซึ่งคนส่วนมากเคยได้ยินกิตติศัพท์กันอยู่บ้าง ปลาบางชนิดนั้นคือ พิรันยา (Piranha) และเป็นปลาที่เมืองไทยได้ห้ามการส่งหรือนำเข้ามาในประเทศหลายปีแล้ว เพราะว่าปลานี้สามารถแพร่พันธุ์ได้ดีในอุณหภูมิเท่าของเมืองไทย จึงเกรงว่าจะเพิ่มปริมาณมากจนเป็นอันตรายต่อสัตว์ต่างๆ ขึ้นได้

ในระยะแรกที่มีการส่งพันธุ์ปลาครอบครัวนี้มาเลี้ยงปลามีราคาแพง แต่ในเวลาต่อมาเมื่อปลาชนิดใดเลี้ยงง่าย ออกลูกได้มาก รอดตายมาก ราคาจะถูกลง ส่วนชนิดที่เลี้ยงยากและออกลูกยากก็ยังคงราคาสูงอยู่ ดังจะเห็นได้จากตลาดปลาซึ่งมีพวกที่ราคาถูกอยู่แพร่หลาย ส่วนบางชนิดที่ราคาสูงก็จะไม่พบในตลาดทั่วไป ชนิด

ที่แพร่หลายได้แก่ เสือเยอรมัน นีออน มองเข้าเซีย และเซอเป้ เป็นต้น

Cichlidae:

เทวดา, ออสการ์, ปอมปาดัวร์,

Angel-fish, Oscar, Pompadour-fish

คนไทยรู้จักสมาชิกของปลาในครอบครัวนี้มานานแล้ว จนกระทั่งเกือบจะเข้าใจกันว่าเป็นปลาพื้นบ้านเรา ปลาที่กล่าวถึงนี้คือ ปลาเทวดา แต่แท้ที่จริงแล้ว ปลาในครอบครัว Cichlidae นี้มีถิ่นกำเนิดอยู่ในอเมริกาใต้ เนื่องจากเลี้ยงง่าย แพร่พันธุ์ได้ดี จึงกระจายไปอยู่เกือบทั่วโลก ปลาในครอบครัวนี้มีอยู่มากชนิด ที่นำมาเลี้ยงเป็นปลาสวยงาม บางชนิดมีราคาแพง สวยงามมากก็นิยมเลี้ยงกันในหมู่คนมีเงิน เช่น ปอมปาดัวร์ เป็นต้น ชนิดใดราคาถูกหน่อย ก็จะมีนิยมเลี้ยงกันมากๆ ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ นิสัยของปลาในครอบครัวนี้ เมื่อยังเป็นลูกปลาชอบอยู่เป็นฝูงและพ่อแม่ปลาจะคอยป้องกันอันตรายให้ แต่พอโตขึ้นบางชนิดก็ยังจับกลุ่มบ้าง บางชนิดก็ชอบอยู่โดดๆ มีอยู่หลายชนิดที่มีนิสัยดุร้ายชอบทำอันตรายปลาเล็ก หรือปลาชนิดอื่นที่เลี้ยงรวมอยู่ด้วย ส่วนใหญ่แล้วปลาเหล่านี้จะกินอาหารพวกเนื้อสัตว์ บางครั้งจะมีการแย่งอาหารเกิดต่อสู้กันขึ้น จึงดูเป็นปลาดุ เช่น ปลาออสการ์ แจ็คเดมเซย์ เป็นต้น พูดถึงสีสรรของปลาในครอบครัวนี้จะเปลี่ยนแปลง ทั้งสีและลวดลายตามอายุ และขนาดของปลาพอถึงระยะฤดูผสมพันธุ์ปลาเพศผู้จะมีสีเข้มจัด ผิดจากปลาเพศเมียอีกด้วย ขนาดที่ปลาจะโตได้เต็มทีนั้น โตได้มากที่สุดจะเห็นได้จากปลาออสการ์ ถ้าให้อาหารดีสม่ำเสมอ โตได้ถึง 12 นิ้วในที่เลี้ยง แต่ควรจะแยกเลี้ยงอย่ารวมกับปลาอื่น ๆ เพราะเมื่อปลาหิวก็อาจจะทำร้ายกันได้

ปลาของครอบครัวนี้มีอยู่สกุลหนึ่งที่นิยมเลี้ยงเป็นอาหารคือ *Tilapia* คนไทยรู้จักปลานี้มาไม่นานนัก คือปลาหมอเทศและปลานิล เป็นต้น ขณะนี้ปลาเหล่านี้มีผู้นิยมเลี้ยงกันมาก จัดได้ว่าเป็นปลาเศรษฐกิจน้ำจืดพวกหนึ่ง ที่ทำรายได้ให้แก่ผู้เลี้ยง

Clariidae:

คูกเพือก, Freshwater catfish

ปลาคูกที่นำมาเลี้ยงนี้เป็นปลาเผือกตลอดตัวมีสีชมพูอมเหลือง เป็นชนิดเดียวกับปลาคูกดำ *Clarias batrachus* (Linn.) นิยมเลี้ยงตั้งแต่เล็ก ๆ ขนาด 1—2 นิ้ว เป็นปลาคูที่ทนอยู่ในน้ำที่ไม่สะอาด ใช้ออกซิเจน หรือน้ำกร่อยเล็กน้อยได้ดี มีอวัยวะช่วยหายใจอยู่เหนือช่องเหงือก ชอบอาหารเน่าเปื่อยทั้งพืชและสัตว์ ปลาคูกเผือกนี้สามารถเพาะพันธุ์ได้ และบางแห่งก็ข้อนจับจากแหล่งน้ำธรรมชาติ แหล่งที่อยู่นอกจากในเมืองไทยแล้วยังมีที่ อินเดีย พม่า มาเลเซีย อินโดนีเซีย เวียดนาม และ ฟิลิปปินส์

Cobitidae:

หมู, Loaches

ปลาของครอบครัวนี้มีอยู่ 4 สกุล ที่พบว่านำมาเลี้ยงเป็นปลาสวยงามได้แก่ *Botia* ปลาหมู, *Acanthopthalmus* ปลาปล้องอ้อย, *Acanthopsis* ปลารากกล้วย, และ *Nemacheilus* ปลาข้อ ปลาส่วนใหญ่จะจับจากแหล่งน้ำธรรมชาติของเมืองไทย ปลาเหล่านี้ถูกส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศมากมาย มีอยู่ชนิดเดียวของครอบครัวนี้ที่ได้มีการส่งมาจากต่างประเทศ คือจากอินโดนีเซียและมาเลเซียได้แก่ *Botia macracanthus* (Bleeker) แต่ก็เลี้ยงกันไม่แพร่หลาย บางคนเรียกว่า หมูนอกหรือหมูมาเลเซีย ก็มี นิสัยของปลาในครอบครัวนี้ ชอบซุกซอกตามพื้นหรือตามซอกหิน หรือในกระบอกไม้ที่ตัดเป็นท่อนสั้นๆ ใส่ไว้ในตู้ เพื่อให้ปลาได้หลบอาศัย พื้นตู้ที่เลี้ยงถ้าเป็นหินกรวดปลาก็จะหมกซุกตัวอยู่ นิสัยเรื่องการหากินอาหาร ปลาครอบครัวนี้มีลักษณะของปากเป็นแบบปากดูด ปากอยู่ตำแหน่งด้านล่างของหัว (inferior mouth) ปลาก็จะใช้ปากดูดตะไคร่น้ำ หรืออาหารที่เกาะอยู่ตามพื้นหรือด้านข้างของตู้เลี้ยง แม้กระทั่งตามลำต้นของพืชน้ำที่ใส่ไว้ในปลาล่องอ้อยมีบางคนเรียกปลาเทศบาลเพราะปลาชนิดนี้ชอบกินเศษอาหารหรือของเน่าเปื่อยผุพัง ดังนั้น จึงนิยมเลี้ยงปลาชนิดนี้ไว้

ร่วมกับปลาชนิดอื่นๆ เพื่อรักษาความสะอาดของตู้ และรักษาสมดุลย์ของน้ำได้อย่างดี

Cynoglossidae :

ลิ้นหมาน้ำจืด, Freshwater tongue-fish

ปลาลิ้นหมาน้ำจืดในครอบครัวนี้ของเมืองไทยมีอยู่ชนิดหนึ่งคือ *Cynoglossus microlepis* (Bleeker) ได้เคยพบว่าส่งไปต่างประเทศ แต่ไม่พบว่ามีการซื้อขายตามตลาดปลาสวยงามเลย ปรกติปลาชนิดนี้ ชาวบ้านแถบริมแม่น้ำ เจ้าพระยา ตั้งแต่ นครสวรรค์ ชัยนาท ลพบุรี อุทัย ลงมาจนถึงกรุงเทพฯ รู้จักปลาชนิดนี้ดี เนื่องจากเป็นอาหาร เหตุที่ไม่นิยมเลี้ยงไว้ดูเล่นก็คือ ปลานี้มีนิสัยชอบกบดาน หรือฝังตัวอยู่กับพื้นโคลน หรือทราย นาน ๆ ที่จึงจะว่ายลอยตัวขึ้นมาสักครั้ง ประโยชน์จากการดูเล่นก็แทบจะไม่มี แต่เมื่อว่ายขึ้นมาขึ้น ลักษณะการว่ายผิดปกติจากปลาอื่นทั่ว ๆ ไปคือ จะกระพือครีบหลังและครีบก้นที่ยาวเกือบตลอดตัวค่อย ๆ เคลื่อนไปช้า ๆ ลักษณะการว่ายแบบนี้เรียก undulating movement ซึ่งคล้ายกับการว่ายของปลากระเบน ลักษณะที่แปลกจากปลาทั่ว ๆ ไปอีกอย่างหนึ่งคือ ตาทั้งสองข้างจะมาอยู่ชิดกันที่บนหัวด้านซ้าย ครีบหลังครีบก้นและครีบก้นจะติดต่อกันตลอด

Cyprinidae :

ตะเพียน, The Barbs

ครอบครัวนี้นับเป็นครอบครัวปลาน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดสำหรับเมืองไทย มีมากกว่า 250 ชนิด และเกือบ 40 ชนิดที่นิยมนำมาเลี้ยงเป็นปลาสวยงาม ส่วนใหญ่ปลาในครอบครัวนี้เป็นอาหารหลักจากแหล่งน้ำจืดของชาวบ้านทั่วประเทศ ปลาประเภทสวยงามจำนวนมากถูกส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศทั้ง ยุโรป และอเมริกา ในเวลาเดียวกันปลาครอบครัวนี้กว่า 10 ชนิด พบว่าเป็นปลาที่ส่งเข้ามาจากต่างประเทศ บางชนิดนำเข้ามาจำนวนมาก จนทำให้คนส่วนมากเข้าใจว่า เป็นปลาพื้นบ้านเรา ได้แก่ ปลาเงินปลาทอง หรือปลาไน เป็นต้น เนื่องจากปลาครอบครัวนี้เป็นครอบครัวใหญ่ ดังนั้น

นิสัยของปลาจึงมีต่าง ๆ กันมาก เช่น ความว่องไวบางชนิดจะว่ายน้ำว่องไวมาก บางชนิดจะเชื่องช้าอีตอาด ดังนั้นการเลือกปลาเหล่านี้มาเลี้ยงจึงต้องคำนึงถึงนิสัยของปลาด้วย และต้องจัดให้เหมาะสมกับขนาดของที่เลี้ยง ต่อปลาสปีดนั้น ๆ

ปลาบางชนิดที่นำมาเลี้ยงเป็นปลาสวยงามและยังไม่สามารถเพาะพันธุ์ได้ต้องจับจากแหล่งน้ำธรรมชาติเท่านั้น เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ปลาสปีดนั้นมีราคาแพงและหายากขึ้นทุกวัน และอาจสูญพันธุ์ไปในที่สุด เป็นต้นว่าปลาหางไหม้ *Balantiocheilos melanopterus* (Bleeker) ปลาสปีดหัววงไว ปลาตะเพียน ขี้ตอกใจและตายง่าย ราคาเมื่อประมาณปี 2514 ขนาดความยาว 2-3 นิ้ว ตัวละ 40-60 บาท ต่อมาทราบว่ามีราคาสูงขึ้นถึงตัวละ 100 บาท มีผู้พยายามจะเพาะพันธุ์แต่เท่าที่ทราบยังไม่สำเร็จ ปัญหาอยู่ที่ต้องหาพ่อแม่ปลาที่โตมากพอ และเลี้ยงดูไว้อย่างดี ซึ่งบัดนี้พันธุ์ปลาจากธรรมชาติหาแทบไม่ได้แล้ว เป็นที่น่าเสียดายมากถ้าหากปลาเหล่านี้จะสูญพันธุ์ไปโดยการจับและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่นนี้ ปลาสปีดอื่นที่มีผู้เพาะพันธุ์ได้ทำให้เป็นที่ยินดีค่อนข้างเลี้ยงปลาทั้งหลายก็มีอยู่หลายชนิด เช่น ปลาทองเครื่อง ปลาแดง ปลาตะเพียน เป็นต้น

สำหรับพันธุ์ที่นำมาจากต่างประเทศนั้น มีผู้เพาะพันธุ์ได้เป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ราคาค่อย ๆ ลดลงจากเดิมลงมาได้มาก เช่น ปลาหมอสี ปลาเงินปลาทอง ปลาเสือสุมาตรา เป็นต้น ปลาบางชนิดที่เป็นพันธุ์ลูกผสมก็จะผิดไปจากพ่อแม่เดิมมาก เช่น ปลาใน *Cyprinus carpio* (Linn) ซึ่งมีสีดั้งเดิมเป็นสีเทา ดำล้วน ๆ เมื่อไปผสมกับปลาเงินปลาทองลูกผสมออกมาจะมีสีแดงหรือสีทองผสมกับสีดำ สีขาวทำให้เป็นต่าง ๆ กันออกไป ลักษณะที่เปลี่ยนไปของลูกผสมอีกอย่างหนึ่งคือ หนวด ปลาในมีหนวดยาว 4 เส้น ปลาทองไม่มีหนวด แต่ลูกผสมมักจะมีหนวดสั้น ๆ เช่นนี้เป็นต้น ปลาเงินปลาทองก็จัดว่าเป็นชนิดที่มีมากพรรณรูปร่างและสีสรรต่าง ๆ กันออกไปมาก เหมาะที่จะเลี้ยงไว้ดูเล่นอย่างยิ่ง อีกทั้งราคาก็ถูก เลี้ยงง่ายและสามารถขยายพันธุ์ได้ไม่ยากนัก

Cyprinodontidae :

หัวตะกั่ว, Killifishes, Topminnows

เท่าที่ปรากฏอยู่ในเมืองไทย ปลาในครอบครัวนี้มีอยู่เพียงชนิดเดียวคือปลาหัวตะกั่ว *Aplocheilichthys panchax* (Ham.) ที่ได้นำมาเลี้ยงเพื่อดูเล่น จับง่ายจากห้วยหนองคลอง บึง ทั่วไป เด็ก ๆ มักซื้อจากนำมาใส่ภาชนะหรือตู้เลี้ยงไว้ดูเล่น สีของครีบกับและครีบหางมีสีส้มอ่อน ๆ กับสีฟ้า และขอบครีบเป็นสีแดง ตัวเมียสีจะจางซีดกว่าตัวผู้ และหางของตัวผู้ก็จะกลมมน สำหรับปลาในครอบครัวนี้ได้มีผู้ส่งพันธุ์ต่างประเทศมาบ้าง 2-3 ชนิด แต่ก็ไม่แพร่หลาย ปลาจากต่างประเทศ ดูจะมีลวดลายและสีสรรสดใสกว่าปลาหัวตะกั่วของเมืองไทย ปลาพวกนี้ไม่ชอบน้ำใหม่ การเปลี่ยนน้ำทั้งหมดกระทันหันจะทำให้ตายง่าย จึงต้องค่อย ๆ ตักเปลี่ยนทีละเล็กละน้อย ปลาชอบน้ำเก่าและมีฤทธิ์เป็นกรดเล็กน้อย และชอบให้มีพืชน้ำลอยอยู่ข้างบนอีกด้วย

Eleotridae :

บู่จาก, Sleepers

ปลาในครอบครัวนี้เรียกว่าปลาบู่ เช่นเดียวกับปลาในครอบครัว *Gobiidae* แต่ลักษณะที่ต่างไปจาก *Gobiidae* คือมีครีบทั้งสองแยกจากกัน แต่ *Gobiidae* ครีบทั้งสองจะติดกันเป็นวงคล้ายจานอยู่ด้านท้อง นิสัยของปลาบู่ส่วนใหญ่ชอบกบดานอยู่กับพื้นใต้น้ำนิ่ง ๆ จะมีก็พวกที่อยู่ทะเลบางชนิดเท่านั้นที่ออกว่ายน้ำตามท้องน้ำอย่างว่องไว จากการสำรวจได้พบว่ามีปลาของครอบครัวนี้ 2 ชนิด ส่งออกไปยังต่างประเทศคือ บู่จากและบู่เกล็ดแข็งตลาดปลาในกรุงเทพฯ จะพบแต่บู่จากอยู่เป็นบางแห่งโดยเฉพาะบู่จากนี้ขนาดโต ๆ จะเป็นอาหารชั้นดีและราคาค่อนข้างแพง ได้มีผู้ส่งไปขายยังฮ่องกงในสภาพมีชีวิต เพื่อเป็นอาหาร ขณะนี้ก็ได้มีผู้เลี้ยงปลาสปีดนี้ อยู่หลายแห่งแล้ว

Gobiidae :

บู่ลาย, หรือหมาจู, Bublebee-fish

บู่ลาย หรือหมาจู *Brachygobius sua* H.M. Smith เป็นปลาน้ำจืดขนาดเล็ก ชอบอยู่เป็นฝูง ตามลำคลอง

หรือบ่อ นักเลี้ยงปลาเล็กๆ ชอบซื้อมาเลี้ยงไว้ในขวด หรือ ตู้ตามตลาดขายปลาก็จะมีอยู่บ้างไม่มากนัก มีผู้ส่งออกไปยังต่างประเทศด้วยเหมือนกัน ปลาบู่ชนิดอื่นๆ ของครอบครัวนี้ส่วนมากพบในเขตนํ้ากร่อยและในทะเลก็มีผู้นำมาเลี้ยงไว้ เช่นเดียวกัน

Gyrinocheilidae:

รูป 114. Chinese algae eater

ปลาอุกมีชื่อสกุลว่า *Gyrinocheilus* มีนิสัยชอบอยู่ในลำธารน้ำไหล แต่ก็สามารถนำมาเลี้ยงในตู้กระจกได้ดี มีลักษณะปากแบบปากดูดอยู่ด้านล่างของหัว ปลาจะใช้ปากดูดอาหาร โดยเฉพาะพวกตะไคร่น้ำที่ขึ้นตามพื้น หรือข้างตู้ และมักจะใช้ปากดูดเกาะอยู่กับที่เป็นประจำ ลักษณะที่น่าสนใจอย่างหนึ่งของปลาสกุลนี้ คือ มีรูเปิดเล็กๆ อยู่เหนือช่องเหงือกอยู่ข้างละรูเล็กๆ นี้ จะเป็นทางที่น้ำผ่านเข้าเหงือกเพื่อการหายใจในขณะที่ปากเกาะติดอยู่กับพื้น ซึ่งปกติแล้วปลาอื่นๆ จะให้น้ำผ่านปากไปยังเหงือก ปลาสกุลนี้จะพบอยู่ในแถบย่านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในอเมริกาใต้มีปลาในครอบครัวนี้แต่ต่างสกุลกัน ความนิยมในการเลี้ยงปลาเหล่านี้มีพอสมควร จะพบอยู่ในตลาดปลาเป็นจำนวนมากๆ เป็นครั้งคราวซึ่งตรงกับฤดูที่มีการจับได้มากในรอบปี และยังส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ราคาซื้อ ขายค่อนข้างถูก

Hemirhamphidae:

รูป 115. Halfbeaks, wrestling halfbeak

ปลาเข็มเป็นปลาที่นิยมเลี้ยงไว้เพื่อเป็นเกมกีฬาให้ต่อสู้กันแบบปลากัด มีลำตัวยาวปากแหลม ส่วนที่ยาวแหลมคือขากรรไกรล่าง ขากรรไกรบนจะสั้นกว่ามาก ปลาเข็มอาจพบตามแหล่งน้ำธรรมชาติทั่วๆ ไป เด็กๆ มักจะชอบซื้อมาเลี้ยงไว้ดูเล่น แต่ผู้ใหญ่มักจะเลี้ยงเพื่อไว้ต่อสู้ ไม่ควรเลี้ยงปลาเพศผู้ไว้ด้วยกันควรแยกไว้โดดๆ ทีละตัว เพราะจะเกิดการต่อสู้กันขึ้น ปลาเข็มนั้นนอกจากจะพบในเมืองไทยแล้ว ยังมีแหล่งอาศัยอยู่ในมาเลเซีย สิงคโปร์ และบอร์เนียว เป็นต้น ชนิด

ของปลาเข็มที่กล่าวนั้นคือ *Dermogenys pusillus* Van Hasselt.

Heteropneustidae:

จุด

ปลาจุดนี้เป็น catfish ชนิดหนึ่ง ไม่มีเกล็ด ลักษณะคล้ายปลาดุก สังเกตความแตกต่างง่ายๆ ก็คือครีบหลังของปลาจุดเล็ก ส่วนปลาดุกครีบหลังยาวประมาณ 3 ใน 4 ของลำตัว และสีของลำตัวก็แตกต่างกัน ปลาจุดจะมีสีเขียวอมเหลือง ส่วนปลาดุกจะมีสีเทาและเข้มขึ้นจนเป็นสีดำ ได้เคยพบว่ามีผู้จับมาเลี้ยง และขายในตลาดปลาในกรุงเทพฯ ทั้งยังมีผู้ส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศอีกด้วย ความนิยมมีน้อย เป็นปลาที่ต้องจับจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ปริมาณที่จับได้ย่อมไม่แน่นอน ปลาชนิดนี้นอกจากจะพบในเมืองไทยแล้ว ยังมีรายงานว่ามียูอยู่ใน ลังกา และหมู่เกาะอินเดียตะวันออก ครอบครัวนี้จะมีอยู่เพียงชนิดเดียวคือ *Heteropneustes fossilis* (Bloch)

Lobotidae:

เสือตอ, กะพงลาย, Tiger-fishes

ปลาในครอบครัวนี้พบอยู่ 2 ชนิด คือ ปลาเสือตอ *Datnioides microlepis* Bleeker และกะพงลาย *D. quadrfasciatus* Sevestianov ขนาดที่นิยมเลี้ยงเป็นปลาขนาดเล็ก ได้มีการส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ ราคาปลาค่อนข้างสูง เพราะการจับได้มีปริมาณไม่มาก และแหล่งจับก็พบน้อยแห่ง ปลาส่วนใหญ่จับมาจากแม่น้ำเจ้าพระยา เขตจังหวัดนครสวรรค์ และชัยนาท ปลาเสือตอเป็นอาหารชั้นดีมาก ขึ้นหน้าขึ้นตาของชาวนครสวรรค์ เท่าที่ทราบมายังไม่มีผู้ใดเพาะพันธุ์ได้สำเร็จ ก็เป็นที่น่าเสียดายหากปลานี้จะถูกจับจนจะหาจับไม่ได้ หรือสูญพันธุ์ไปในที่สุด ปลาเสือตอนอกจากจะมีแหล่งในเมืองไทยแล้ว ยังพบว่ามีอยู่ในสุมาตราและบอร์เนียว ส่วนปลากะพงลายนั้นพบในพม่า อินเดีย และออสเตรเลีย

Mastacembelidae:

หลด กะทิง, Spiny eels

เป็นปลาน้ำจืดที่มีความทนทานดีพวกหนึ่ง ตายยาก สามารถอยู่ในโคลนและๆ หรือน้ำที่ขาดออกซิเจนได้ และเป็นพวกที่สามารถหายใจเอาอากาศเข้าไปได้โดยตรง (air-breathers) มีลำตัวยาวคล้ายปลาไหล พบอยู่ 2 สกุล คือ *Macrognathus* ปลาหลด และ *Mastacembelus* ปลากระทิง ถิ่นอาศัยอยู่ในแถบศูนย์สูตรของทวีปแอฟริกา และทวีปเอเชียตอนใต้ บางชนิดอาจอยู่ในน้ำกร่อยได้ มีนิสัยชอบซุกซ่อนตามพื้นที่ที่มีกรวดหินหรือพื้นโคลน เมื่อนำมาเลี้ยงในตู้ก็มักซุกอยู่กับพื้นหรือกอพืชน้ำที่นิยมใส่ไว้ ราคาซื้อขายกันโดยทั่วไปไม่สู้จะสูงนัก นอกจากชนิดหนึ่งที่เรียกว่า กระทิงไฟ (*Mastacembelus erythrotaenia* Bleeker) ราคาจะสูงกว่าชนิดอื่นๆ ถึง 4–5 เท่า ปลากระทิงไฟมีสีที่ฉูดฉาดสะดุดตา คือ สีลำตัวค่อนข้างดำ ขอบครีบจะมีสีแดงและด้านข้างลำตัวจะประด้วยจุดสีแดงทั้งเล็กและใหญ่ตลอดความยาวของตัว โดยปรกติปลาในครอบครัวนี้จะเป็นอาหารหลักของชาวบ้าน พบอยู่ทั่วไปตามตลาดในชนบททั้งปลาเป็นและย่างรมควัน ความนิยมในการนำมาเลี้ยงมีมากพอสมควร เพราะเป็นปลาที่อดทนและราคาไม่สู้แพงนัก มีผู้ส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศอยู่เหมือนกัน

Monodactylidae:

เงี้ยวหิน, ฝี่เตอ, หรือโสร่งแขก, Mono, Fingerfishes

เป็นปลาประเภทที่อยู่ใต้ทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม แต่แท้จริงแล้วปลานี้เป็นปลาทะเล ถูกปลาจับได้ตามปากแม่น้ำหรือตามชายฝั่งทะเล และสามารถนำมาเลี้ยงได้ในน้ำจืด โดยค่อยๆ เปลี่ยนน้ำเพื่อลดความเค็มทีละน้อยๆ จนเป็นน้ำที่จืดสนิท ปลาจะสามารถอยู่ในน้ำจืดได้ตลอดไป จึงอาจทำให้เกิดการเข้าใจผิดว่าเป็นปลาน้ำจืดไปได้ ถิ่นที่อยู่อาศัย พบทั้งในมหาสมุทรแปซิฟิก และมหาสมุทรอินเดียในย่านเขตร้อน มีอยู่เพียงสกุลเดียวคือ *Monodactylus* ชนิด

ที่พบในน่านน้ำเมืองไทยมีชนิดเดียวคือ *Monodactylus argenteus* Linn. ปลานี้สามารถโตได้มาก มีความยาวถึง 8–9 นิ้ว ความนิยมเลี้ยงมีมาก เป็นปลาที่เลี้ยงง่าย ราคาพอสมควร

Mormyridae:

วงช้าง, Mormyrids

ถิ่นที่อยู่เดิมนั้นคือแอฟริกาในแถบลุ่มแม่น้ำคองโก และแม่น้ำไนล์ ลักษณะเด่นของปลานี้คือ มีจะงอยปากยื่นยาวออกไปคล้ายวงช้าง เคยมีผู้ส่งเข้ามาเลี้ยงในขณะนั้น (2504) ราคาถึงคู่ละ 400 บาท ความนิยมมีน้อยมาก ต่อมาจึงหายไป และไม่ปรากฏว่ามีผู้ส่งเข้ามาอีก สกุลที่เลี้ยงกันคือ *Gnathonemus*.

Nandidae:

บาดิส, Badis

เป็นปลาน้ำจืดที่อยู่ในเขตร้อนของทวีปเอเชีย แอฟริกาและอเมริกาใต้ ชนิดที่เคยมีผู้นำเข้ามาเลี้ยงคือ *Badis badis* (Ham.—Buch) เป็นปลาจากอินเดีย นิสัยของปลานี้ ชอบซ่อนตัว และชอบกินอาหารประเภทสัตว์มีชีวิตเท่านั้น รูปร่างคล้ายปลาหมอเทศขนาดเล็ก สีลำตัวมักจะเป็นสีเหลือง แต่อาจเปลี่ยนสีผิดไปได้ และจะมีแต้มสีดำประทั่วๆ ไป อีกชนิดหนึ่งคือ *Monocirrhus polyacanthus* เป็นปลาจากอเมริกาใต้ เคยมีผู้นำมาเลี้ยงครั้งหนึ่งแต่ความนิยมไม่มี จึงไม่พบอีกเลยในขณะนี้

Notopteridae:

กราย ปลาต, Featherbacks

มีผู้นำปลากราย ปลาสดมาเลี้ยงไว้เพื่อดูเล่นกันอยู่บ้าง และทั้งได้ส่งไปต่างประเทศ เฉพาะลูกปลาเท่านั้นที่นำมาเลี้ยง ปรกติแล้วปลาทั้งสองชนิดนี้นิยมนำมาประกอบอาหาร ถิ่นอาศัยอยู่ในแม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง เกือบทุกภาคของประเทศ ลักษณะเด่นของปลาในครอบครัวนี้คือ มีเกล็ดเล็กละเอียด สีขาว

เงินตลอดตัว โดยเฉพาะปลากลาย จะมีจุดสีดำ 5—10 จุด เรียงอยู่ที่ฐานของครีบกันเป็นระยะๆ ครีบกันจะยาว 3 ใน 4 ของความยาวของลำตัวและจะต่อกับครีบหาง จนดูเหมือนครีบอันเดียวกัน ปลากลายมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Notopterus chitala* (Ham.) และปลาสลัดมีชื่อว่า *N. notopterus* (Pallas) ความนิยมเลี้ยงมีพอสมควร ถูกปลาจับได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติ ราคาไม่สูงแพงจนนัก

Ophicephalidae (= Channidae):

ช่อน, ชะโด, Snakeheads

ปรกติปลาช่อนและปลาชะโด เป็นอาหารหลักของคนทั่วประเทศ แต่ก็มีผู้นำปลามาเลี้ยงไว้ดูเล่นอยู่บ้าง ไม่สู้จะแพร่หลายนัก ปลาในครอบครัวนี้มีอยู่สกุลเดียวคือ *Ophicephalus* ซึ่งมีถิ่นอาศัยอยู่ทั้งในทวีปเอเชียและแอฟริกาในเขตร้อน และมีอยู่มากชนิด ปลาสกุลนี้เมื่อโตเต็มที่จะโตได้มาก เช่นปลาช่อน มีความยาวถึง 1 เมตร ปลาชะโดอาจโตได้มากกว่านั้นอีก ปลาเหล่านี้เป็นพวกปลาที่กินเนื้อสามารถอยู่ได้ในน้ำที่ขาดออกซิเจน จึงพบปลาเหล่านี้ตามบ่อน้ำทั่วๆ ไป ด้วยเหตุที่ปลาเหล่านี้มีอวัยวะช่วยในการหายใจ ที่เรียกว่า diverticula อยู่ในช่องเหงือก จึงทำให้มันตายยาก ถึงแม้จะขึ้นมาจากน้ำ ชะไว้ในที่ๆ มีน้ำเพียงเล็กน้อยได้ ปลาพวกนี้ได้ถูกนำไปเลี้ยงในที่แสดงพันธุ์ปลาจากเขตร้อน (tropical fish aquarium) ในต่างประเทศอยู่เกือบทั่วไป

Osteoglossidae:

ตะพัด, อะโรวาน่า, Bony Tongues, Arowana

นับเป็นปลาโบราณน้ำจืดที่ยังหลงเหลือมีชีวิตอยู่ในขณะนี้ ในเมืองไทยพบอยู่ชนิดหนึ่งคือ ปลาตะพัด *Scleropages formosus* (Muller & Schlegel) อาศัยอยู่ในลำธาร คลอง แม่น้ำ และบึง ในแถบจังหวัดจันทบุรี และตราด จับได้ยาก มีอยู่ปริมาณน้อย ปลาตะพัดนี้ยังพบที่เกาะบอร์เนียว สุมาตราและในแหลมมลายูอีกเช่นกัน สำหรับอีกชนิดหนึ่งนั้นคืออะโรวาน่า *Osteog-*

lossum bicirrhosum Vandelli พบอยู่ในแถบลุ่มแม่น้ำอะเมซอน มีผู้ส่งเข้ามาเลี้ยงอยู่บ้าง แต่ราคาค่อนข้างแพง นิสยของปลาในครอบครัวนี้ตัวเมียจะอมไข่ไว้พักในปาก ขนาดของปลาโตได้มากถึง 18 นิ้วหรือมากกว่านั้น ลำตัวค่อนข้างยาวแบนข้าง เกล็ดใหญ่ ปากกว้างเฉียงลง มีหนวดที่ตรงกลางของขากรรไกรล่างบริเวณคาง 2 เส้น สีของเกล็ดเป็นสีขาวเงินหรืออมชมพู และเรืองแสงแวววาว เนื่องจากเป็นปลาที่หายาก และราคาค่อนข้างสูง จึงไม่ค่อยนิยมเลี้ยง

Pantodontidae:

ผีเสื้อ, Butterfly-fish

เป็นปลาน้ำจืดที่มีถิ่นอาศัยเดิมทางทวีปแอฟริกาในเขตร้อน ได้เคยมีผู้ส่งเข้ามาเลี้ยงในเมืองไทย เมื่อประมาณปี 2500 มีราคาถึงคู่ละ 100 บาท เป็นปลาที่เลี้ยงยาก แพร่พันธุ์ยากจึงไม่มีผู้นิยม และในระยะหลังๆ นี้ไม่ปรากฏว่ามีผู้ส่งเข้ามาอีก ลักษณะเด่นของปลาชนิดนี้ คือมีครีบใหญ่คล้ายปีกผีเสื้อ โดยเฉพาะตัวเมียจะใหญ่กว่าตัวผู้ ครีบท้องมีก้านครีบยาวออกเป็นเส้นๆ มี 6 เส้น กินอาหารประเภทเนื้อ ปลาที่มีชีวิตขนาดเล็ก หรือแมลงที่มีชีวิตเช่น จิ้งหรีด และแมลงสาป ถ้าเลี้ยงรวมกับปลาอื่นก็จะตอดครีบของปลาอื่น ๆ นั้น จึงต้องเลี้ยงแยกต่างหาก ความนิยมจัดว่ามีน้อยมาก ชนิดที่เคยส่งมาเลี้ยงนั้น คือ *Pantodon buchholzi* Peters

Poeciliidae:

หางนกยูง, กินยุง, แถงดาบ,

Guppy, Molly, Sailfin, Swordtail

ปลาในครอบครัวนี้จัดว่าเป็นปลาสวยงามน้ำจืด ที่นิยมเลี้ยงกันอย่างมาก ครอบครัวหนึ่งในเมืองไทย แต่ทว่าเป็นปลาที่นำมาจากต่างประเทศ ได้เข้ามาแพร่พันธุ์อย่างรวดเร็วจนดูเหมือนจะเป็นถิ่นอาศัยดั้งเดิม อันที่จริงแล้วได้มีผู้นำเข้ามาแล้ว บางชนิดก็นำมาเพื่อจุดประสงค์อื่น นอกไปจากการเลี้ยงเพื่อดูเล่น คือ ใช้

กำจัดได้แก่ ปลากินยุง *Gambusia affinis holbrooki* (Girard) ถิ่นดั้งเดิมของปลาในครอบครัวนี้อยู่ทางตอนใต้ของทวีปอเมริกาเหนือ ลงไปถึงอาเจนตินาในอเมริกาใต้ มีอยู่มากกว่า 40 สกุล ลักษณะพิเศษที่พบในปลาเพศผู้ของปลาครอบครัวนี้คือ มีอวัยวะที่เรียกว่า gonopodium ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของครีบที่แปรรูปไปเป็นเคียวยาว ๆ เพื่อใช้ในการผสมพันธุ์ ปลาเพศเมียสามารถออกลูกได้เป็นตัวเป็นจำนวนมาก ถึงแม้จะไม่มี การเข้าผสมกับเพศผู้ก็ตาม โดยปกติแล้วปลาเพศผู้จะมีขนาดเล็กกว่าเพศเมีย และมักจะมียีสสรวจจุดจุดสวยงามอีกด้วย ปลาในครอบครัวนี้ที่พบแพร่หลายอยู่ในเมืองไทย ได้แก่สกุล *Gambusia*, *Lebistes*, *Mollinesia* และ *Xiphophorus* ในแต่ละสกุลก็จะมีชนิดต่างๆออกไป และยังได้มีการนำมาผสมข้ามพันธุ์กันได้พันธุ์แปลก ๆ ใหม่ ๆ อีกมากมาย ความนิยมในการเลี้ยงมีมาก ทั้งเลี้ยงง่าย สวยงาม ราคาถูกและสามารถแพร่พันธุ์ได้ดีอีกด้วย

Scatophagidae:

กะทะ, ตะกรับ, เตือดาว, Spotted Scat, Argus-fish

เป็นปลาที่สามารถอยู่ได้ทั้งน้ำจืด น้ำกร่อยและน้ำเค็ม พบในย่านเขตร้อน บริเวณชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียและแปซิฟิก โดยเฉพาะบริเวณโดยรอบตอนใต้ของเอเชียและตอนเหนือของออสเตรเลีย ลูกปลาจับได้จากธรรมชาติตามเขตนํ้ากร่อยชายฝั่งทะเล และตามปากแม่น้ำ เมื่อจะนำมาเลี้ยงในน้ำจืดก็ต้องค่อย ๆ ลดความเค็มของน้ำเลี้ยงนั้น ทีละน้อยจนน้ำจืดสนิท ปลาชนิดนี้เลี้ยงง่าย อดทน กินอาหารได้สารพัด ทั้งสาหร่าย พืชผัก และสิ่งมีชีวิตเล็ก ๆ พบอยู่ชนิดเดียวในเมืองไทยคือ *Scatophagus argus* (Bloch)

Schilbeidae:

สวาย, Siamese-shark

ปลาในครอบครัวนี้พบอยู่ทั้งในทวีปเอเชีย และแอฟริกา โดยเฉพาะสกุลที่นิยมนำมาเลี้ยงกันขณะนี้คือ *Pangasius* ถิ่นอาศัยอยู่เกือบตลอดย่านเอเชียตะวันออกเฉียง

เฉียงใต้ ในเมืองไทยเรารู้จักปลาเหล่านี้ดีในเรื่องเป็นอาหาร และดั้งเดิมก็เลี้ยงไว้เพื่อเป็นอาหารมีชุกชุมตลอดลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา มาในระยะหลังการเลี้ยงปลาสวยงามมีคนนิยมเลี้ยงมากขึ้นก็นำลูกปลาสวยมาเลี้ยง และตลาดต่างประเทศมีความต้องการมากจึงได้แพร่หลายกันไปอย่างกว้างขวางและราคาก็สูงขึ้น อีกทั้งปริมาณการจับได้น้อยลงก็ยิ่งแพงขึ้นอีก ต่อมาเมื่อการผสมเทียมของปลาชนิดนี้กระทำสำเร็จ จึงมีปริมาณลูกปลาจากการผสมเทียมเพิ่มขึ้น ชื่อวิทยาศาสตร์ของปลาสวยนี้ยังใช้กันอยู่ไม่สอดคล้องกัน บ้างก็ว่าเป็นชนิด *Pangasius sutchi* Folwer บ้างก็ว่าเป็น *Pangasius pangasius* (Han.) แต่ทั้งนี้ 2 ชนิดนี้ลักษณะต่างๆ ภายนอกดูเหมือนกันโดยตลอด ยกเว้นลักษณะกลุ่มของฟันบน เพดานปากที่แตกต่างกันยากที่จะตรวจสอบจากปลาเป็นได้

Siluridae:

ก้างพระร่วง, ชะโพน, Glass-catfish

ปลาในครอบครัวนี้ส่วนมากจะเป็นอาหารหลักของคนไทยเป็นปลาน้ำจืดที่เคยมีการจับมากในสมัยก่อนปี 2510 มีชนิดต่างๆ มากเช่น เนื้ออ่อน เบี้ยว คางเบื่อน้ำเงิน เกด แดง เป็นต้น ส่วนชนิดที่นิยมนำมาเลี้ยงเป็นปลาสวยงามเป็นพวกที่มีขนาดเล็ก หรือมีจะนั้น ก็จะเป็นลูกปลา เท่าที่เคยพบก็มีเพียง 2 ชนิด คือ ก้างพระร่วง (*Kryptopterus bicirrhys* C. & V.) ตัวบางใส มองเห็นอวัยวะภายในและโครงกระดูกชัดเจน ตัวแบน ข้างมาก ยาวเรียวแหลมไปทางหาง ครีบหลังจะมีก้านครีบเพียง 1 ก้าน อีกชนิดหนึ่งคือ ชะโพนหรือสุมพร *Ompok bimaculatus* Bloch คล้ายก้างพระร่วง แต่ลำตัวหนากว่าและป้อมกว่าครีบหลังมีก้านครีบ 4 ก้านและจุดสีน้ำเงินกลมอยู่กลางเส้นข้างตัวเหนือครีบหู แหล่งอาศัยในเมืองไทยนั้น ปลาก้างพระร่วงจับได้มาก ที่จังหวัดสุโขทัย ราชบุรี สุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช ส่วนชะโพนนั้นมีอยู่ในบริเวณที่ลุ่มภาคกลางและภาคตะวันออกของประเทศ ปลาทั้งสองชนิดนี้แพร่หลายอยู่ใน ลาว เขมร เวียดนาม อินโดนีเซีย หมู่

เกาะมลายู อินเดีย พม่า และลังกา ได้มีการส่งไปยังประเทศทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ความนิยมเลี้ยงในเมืองไทยมีมากพอสมควร

Sisoridae:

จิ้งจก, โกงกาง

ปรกติจะไม่ค่อยได้พบปลาในครอบครัวนี้เลี้ยงเป็นปลาสวยงาม จะมีอยู่เพียงสกุลเดียวคือ *Glyptothorax* ที่ถูกนำมาเลี้ยงและได้ถูกจับส่งไปยังต่างประเทศ นิสัยของปลาสกุลนี้ชอบน้ำไหลเช่นน้ำในลำธารและมักเกาะนิ่งอยู่กับพื้นหรือวัตถุที่มั่นคง โดยมีอวัยวะที่ใช้ยึดเกาะพื้นอยู่บริเวณหน้าอก เรียกว่า thoracic adhesive apparatus มีลักษณะเป็นเนื้อยื่นๆ เป็นรูปวงกลม ปลาชนิดนี้จับได้น้อย เลี้ยงยาก จึงไม่มีความนิยม อีกทั้งสีสรรก็ไม่สดใส คือจะมีสีลำตัวดำๆ หรือสีน้ำตาล และครีบอาจจะมียี่เหลืองนวลแต้มต่าง ๆ เท่านั้น

Soleidae:

ลิ้นหมา, ลิ้นควาย, Freshwater Sole

ปลาครอบครัวนี้ส่วนใหญ่จะพบในทะเลหรือเขตน้ำกร่อยมีอยู่ในน้ำจืดเพียง 2—3 ชนิดเท่านั้น เช่น *Synaptura panoides* Bleeker และ *S. aenea* H.M. Smith ไม่ปรากฏว่ามีขายในตลาดปลาสวยงาม แต่ได้พบว่าการส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ลักษณะของปลาในครอบครัวนี้แตกต่างไปจากครอบครัวอื่นๆ มากคือจะมีลักษณะของตัวซีกซ้ายและขวาไม่เหมือนกัน โดยจะมีตาทั้งคู่มารวมอยู่ที่ซีกด้านขวาของหัว บนด้านที่มีตาจะเป็นสีเทาดำเข้มหรือน้ำตาลเข้มๆ และอีกด้านที่ไม่มีตาจะไม่สี ตัวแบนข้างมาก ครีบหลังและครีบก้นยาวเกือบตลอดตัว การว่ายน้ำก็จะค่อยๆ เคลื่อนกระพือครีบไปเรื่อย ๆ พื้นและขอบบนหนึ่งหรือฝั่งตัวในพื้นที่เป็นทรายหรือดินโคลน ถิ่นที่อยู่พบในลุ่มแม่น้ำภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ของประเทศ นอกจากนี้ในต่างประเทศยังพบในแถบแหลมมลายูและหมู่เกาะสุมาตราอีกด้วย

Sternarchidae:

ผีดำ, Black Ghost

ถิ่นอาศัยของปลาครอบครัวนี้อยู่ในลุ่มแม่น้ำอเมซอน มีผู้ส่งเข้ามาเลี้ยงในเมืองไทย ราคาค่อนข้างสูงมาก จึงไม่แพร่หลายและไม่นิยมเลี้ยง ได้พบที่แหล่งเลี้ยงปลาเพียงครั้งเดียว ชนิดที่พบนั้นคือ *Sternarchus albiglans* ลักษณะคล้ายปลาเนื้ออ่อนไม่มีครีบหลัง มีครีบก้นยาวมาก ไม่มีหนวด ตัวสีดำ ดูเป็นปลาที่น่ากลัว แต่ทว่าเป็นปลาที่เชื่องและไม่รังแกปลาที่อยู่รวมกัน

Syngnathidae:

จิมทันจระเข้, Pipefish

ส่วนใหญ่ของปลาในครอบครัวนี้จะอยู่ในทะเลและน้ำกร่อย เช่นแม่น้ำ เป็นต้น สำหรับปลาจิมทันจระเข้ก็มีอยู่หลายชนิด ทั้งที่อยู่ในน้ำจืดและในทะเล พวกที่อยู่ในน้ำจืดนั้นนักวิชาการสันนิษฐานว่าเป็นพวกที่อพยพมาจากทะเล ดังเดิมทีเดียวก็คงอยู่ในทะเลเหมือนสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัวเดียวกันนั่นเอง ในเมืองไทยที่พบว่าได้นำมาเลี้ยงจากน้ำจืดมีอยู่ 2 ชนิด คือ *Microphis boaja* (Bleeker) และ *Syngnathus spicifer* Rüppell ปรากฏว่าปลาทั้ง 2 ชนิดนี้ได้ส่งไปยังต่างประเทศ ความนิยมในการเลี้ยงมีน้อยเพราะเลี้ยงยาก ลักษณะที่น่าสนใจในปลาชนิดนี้คือ มีลำตัวยาวคล้ายปลากะตังเหว แต่เกิดเปลี่ยนรูปเป็นกระดาก กระดุกต่อกันเป็นข้อตลอดตัวจะงอยปากยาวยื่น ปลาเพศผู้จะมีถุงเป็นกระเปาะอยู่บริเวณท้องคอยรับไข่จากตัวเมียมาไว้เพื่อฟักให้เป็นตัวเช่นเดียวกับม้าน้ำ

Tetraodontidae (=Tetraodontidae):

ปักเป้า, Puffer-fish

เป็นครอบครัวของปลาที่มีอยู่ทั้งในน้ำจืด น้ำกร่อย และในทะเล บางชนิดสามารถอยู่ได้ทั้ง 3 น้ำ เช่น Green puffer (*Tetodon fluviatilis* Ham.) ถิ่นอาศัยมีอยู่กว้างขวางทั้งในทวีปแอฟริกาแถบลุ่มน้ำคองโกตอนล่างและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในเมืองไทยชนิดที่อยู่น้ำ

จัดมีหลายชนิด เช่น *Tetrodon palemangensis* Bleeker *T. somphongsii* Klausewitz และ *Chonerhinus modestus* (Bleeker) เป็นต้น ความนิยมในการเลี้ยงมีมาก เลี้ยงง่าย แต่บางชนิดค่อนข้างจะดุคอยทำร้ายปลาอื่นที่อยู่ร่วมด้วย ปลากีบเป็นได้ส่งไปจำหน่ายในต่างประเทศอยู่เหมือนกัน ลูกปลากีบจับจากแหล่งน้ำธรรมชาติจำนวนมาก ๆ ต่อไปปริมาณการจับก็ลดลงตามลำดับ เพราะจับมากเกินไป

Toxotidae :

เสือพ่นน้ำ, Archer-fish

ปรกติปลาเสือพ่นน้ำจะอยู่ในน้ำจืด แต่จะมีบางที่ไปอยู่บริเวณปากแม่น้ำซึ่งเป็นเขตน้ำกร่อย ที่พบใน

เมืองไทยมีอยู่สกุลเดียว คือ *Toxotes* ความสามารถของปลาชนิดนี้คือการพ่นน้ำขึ้นไปในอากาศ ไปยังเหยื่อ เช่นแมลงที่เกาะอยู่ข้างบนเหนือทำให้เหยื่อของมันร่วงลงในน้ำและเป็นอาหารของมัน ปลาเสือชนิดนี้เป็นปลาว่องไวชอบอยู่ผิว ๆ น้ำ แต่สามารถเลี้ยงในตู้ได้คงทน ความนิยมมีพอสมควร ชนิดที่พบได้แก่ *Toxotes jaculator* (Pallas), *T. chartareus* (Hamilton) และ *T. microlepis* Gunther ถิ่นอาศัยในแถบอื่น ๆ คือประเทศทางตอนใต้ของทวีปเอเชีย หมู่เกาะอินเดียนตะวันออกและออสเตรเลีย ได้มีผู้ส่งไปจำหน่ายยังประเทศในยุโรปและในสหรัฐอเมริกาอยู่เป็นประจำ ซึ่งก็จะทำให้ปริมาณที่มีอยู่ในธรรมชาติลดลงไปได้เมื่อการจับนั้นไม่ลดลง

ครอบครัวต่าง ๆ ของปลาสวยงามจากทะเลทั้งของเมืองไทยและต่างประเทศที่ได้พบจากการสำรวจ มีทั้งหมด 28 ครอบครัว ดังต่อไปนี้

Acanthuridae :

ซั้ง, Tang, Surgeon-fishes

ลักษณะปลาในครอบครัวนี้มีลำตัวสั้น รูปไข่แบนข้าง มีเกล็ดเล็กละเอียด มีแผ่นกระดูกหรือหนามตรงโคนหาง หนามนี้คมเป็นอันตราย เมื่อถูกแทงจะเจ็บปวดมาก ชอบอาศัยอยู่ตามบริเวณหินประการัง อาหารเป็นพวกสาหร่ายที่เกาะตามหินใต้น้ำ และสัตว์เล็ก ๆ ตามซอกหิน นิยมนำมาเลี้ยงกันมาก เลี้ยงง่ายและมีสีสันสวยงาม มีอยู่ 4 สกุล นำมาเลี้ยงกันคือ *Acanthurus*, *Ctenochaetus*, *Naso*, และ *Zebrasoma* ชนิดที่สำรวจพบได้แก่ *Acanthurus lineatus* (Linn.) สีฟ้าลาย, ซั้งเปิดลาย, *A. leucosternon* Bennett สีฟ้า, *A. nigrican* (Linn.), *Naso brevirostris* (Val.) ซั้งเปิดหัวโหนก และ *N. lituratus* (Bl. & Schn)

Antennariidae :

กบ, The Frog fishes

ในธรรมชาติมักจะพบว่าพวกที่ชอบอาศัยอยู่ในกอสาหร่ายเป็นพวกที่ว่ายน้ำช้า แต่ส่วนใหญ่แล้วมักจะ

กบดานอยู่กับที่ มีลำตัวและส่วนหัวแบนข้างเล็กน้อย สีของลำตัวจะกลมกลืนไปกับสภาพแวดล้อม อาจมีลวดลายและสีสรรแปลกแตกต่างกันไป ทั้งนี้เพื่อเป็นการพรางตัวในการซ่อนหลบหนีศัตรู จัดว่าเป็นปลาเชื่องช้า นำมาเลี้ยงในตู้กระจกได้เป็นอย่างดี และสามารถให้อาหารโดยวางไว้บนมือยื่นไปใกล้ ๆ ปากได้ อาหารเป็นพวกปลาเป็น มักจะชอบเหยือกลิ้นเข้าปากไปทั้งตัวหรือทั้งชิ้น หากเลี้ยงให้อาหารที่เหมาะสมก็จะอยู่ได้ทนนาน

แหล่งที่จะพบนั่นค่อนข้างจะจำกัดอยู่ จับได้ยากมีไม่มากนัก ทางทะเลด้านมหาสมุทรอินเดีย ตามเกาะแก่งที่น้ำค่อนข้างลึก มีอยู่ 2 สกุลคือ *Antennarius* และ *Histrio* ในเขตทะเลแถบร้อนนี้มีอยู่ประมาณ 60 ชนิด ชนิดที่นำมาเลี้ยงมีอยู่ 6-7 ชนิดเท่านั้น แต่ที่ได้พบเองเพียง 2 ชนิดคือ *Antennarius striatus* (Shaw) กบลาย, *Histrio histrio* (Linn).

Balistidae :**กวาง, วัว, The Trigger fishes**

ปลาในครอบครัวนี้ มีในน่านน้ำไทยไม่ต่ำกว่า 10 ชนิด ที่มีรายงานว่านำมาเลี้ยงเป็นปลาสวยงาม ที่มีราคาแพง สวยงามมากและอดทนดี ลำตัวมีเกล็ดที่ติดกันเป็นแผ่นมีลักษณะค่อนข้างแข็ง มีสีสรรและลวดลายแปลกตา จากการสำรวจพบ 2 ชนิด แต่ได้รับคำบอกเล่าว่าเคยมีชนิดอื่นๆ นอกจาก 2 ชนิดนั้น ได้ถูกส่งไปยังลูกค้าในต่างประเทศอีก 3-4 ชนิด ปลาวัวหรือกวางนี้ ชาวบ้านรู้จักดีใช้เป็นอาหารเรียกว่าไก่ทะเล ปลาที่ถูกจับส่งมาขายแช่เย็นตามตลาดมี 2 ชนิด ราคาถูก โดยมากจะพบว่าพ่อค้าได้ลอกเอาหนังออกแล้วมีเนื้อขาวนารับประทาน ปลาที่พบนั้นได้แก่ *Balistes stellatus* (Lac.), *Balistoides niger* (Bonnaterre), *Odonus niger* Gunther, และ *Oxymonocanthus longirostris* (Bl & Schn).

Blenniidae :**ปูเนออน, Neon goby**

เป็นพวกที่ชอบซุกซ่อนอยู่ใต้ก้อนหิน และตามปะการังหรือทรากเรือพังเป็นที่ให้กำบัง พวกที่อยู่ในบริเวณน้ำลึกมักจะมียีสสรสวยงามกว่าชนิดที่อยู่ในที่ตื้น เคยพบปลาในครอบครัวนี้ตามแอ่งน้ำตื้น ๆ (tidepool) ตามชายฝั่งตั้งแต่เป็นชนิดที่ไม่ค่อยจะสวยงาม ปลาพวกนี้สามารถเปลี่ยนสีของตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ ลำตัวเรียวยาวคล้ายปลาไหลแบนข้างเล็กน้อย ไม่มีเกล็ด ปากเล็ก จากการสำรวจได้พบ 1 ชนิด คือ *Petroscirtes taeniatatus* (Q. & G.) (= *Aspidontus taeniatatus* Q. & G.) ร้านจำหน่ายเรียก Neon goby ถิ่นอาศัยอยู่ในทะเลเขตร้อนตั้งแต่เกาะกวม นิวกินี ไปจนถึงตาฮิติ และฟิจิและบริเวณชายทะเลของหมู่เกาะ ในคาบสมุทรอินโดแปซิฟิก

Carangidae :**สีกัน ตะกวด, The Jacks**

ปลาในครอบครัวนี้ ส่วนใหญ่ใช้เป็นอาหาร ชาวบ้านรู้จักกันดีคือ ปลาสีกัน หางแข็ง ตะกวด ผมนาง โฉมนาง มีนิสัยชอบอยู่เป็นฝูงมีทั้งฝูงเล็ก 4-5 ตัวหรือ

ฝูงใหญ่ๆ จำนวนเป็นหลายร้อยตัว และมีบางอย่างเป็นอิสระอยู่โดดเดี่ยว ในท้องน้ำทั่วไป ย่านเขตร้อนคาบสมุทรอินโดแปซิฟิก ไปจรดออสเตรเลียและตะวันตกของมหาสมุทรแอตแลนติก บางชนิดว่ายน้ำเร็ว บางชนิดว่ายน้ำช้า ชนิดที่นำมาเลี้ยงจึงเป็นชนิดที่ว่ายน้ำช้าไม่ว่องไวนัก หรือเป็นลูกปลาและปลาขนาดเล็ก ซึ่งจะเลี้ยงได้รอดดีกว่าปลาโต โดยต้องหัดให้ปลาเกิดความเคยชินในที่อยู่แคบๆ ได้ มีเพียง 2-3 ชนิดเท่านั้นที่พอจะนำมาเลี้ยงได้คือ *Alectis indica* (Ruppell) ปลาโฉมนาง, *A. ciliaris* (Bloch) ปลาผมนางลาย *Gnathanodon speciosus* (Forsk.) ปลาตะกวด จากการสำรวจไม่พบปลาทั้ง 3 ชนิดจากร้านจำหน่ายแต่มีรายงานว่าปลาเลี้ยงดูเล่นได้

Chaetodontidae :**ผีเสื้อ สีนสมุทร, The Butterfly fishes, the Angel-fishes.**

ครอบครัวนี้เป็นครอบครัวใหญ่ครอบครัวหนึ่ง ที่มีความสำคัญมากในเรื่องการเลี้ยงเป็นปลาสวยงาม มีรูปร่างแปลกตา มีสีสรรฉูดฉาด สลับสี และลวดลายของสีจะเปลี่ยนไปตามอายุจึงสวยงามมาก บางชนิดมีราคาค่อนข้างแพง ด้วยเหตุเพราะจับได้ยากและมีความสวยเด่นมาก นิสัยชอบว่ายน้ำช้าๆ หรือชอบอยู่นิ่งๆ ไม่ว่องไว มักอาศัยอยู่ตามใต้ท้องน้ำใกล้โขดหินหรือหมู่เกาะปะการัง เพราะเป็นแหล่งหากิน ซึ่งมีพวกหนอน สัตว์เล็กๆ ลูกปู ลูกกุ้ง เป็นต้น หรืออาจเป็นพวกตะไคร่น้ำ สาหร่ายที่เกาะตามซากปะการังเก่าๆ มีชุกชุมในทะเลแถบโซนร้อนทั่วไป

สกุลต่างๆ ที่พบมีอยู่ถึง 14 สกุล ไม่ต่ำกว่า 40 ชนิด ซึ่งคาดว่าจะได้พบเพิ่มอีกในเวลาต่อไป สกุลต่างๆ ได้แก่ *Anisochaetodon*, *Centropyge*, *Chaetodon*, *Chelmon*, *Coradion*, *Euxiphipops*, *Forcipiger*, *Gonochaetodon*, *Heniochus*, *Holacanthus*, *Megaprotodon*, *Parachaetodon*, *Pomacanthus* และ *Pygoplites*.

Diodontidae :**ปักเป้าหนามทุเรียน, Porcupinefish**

ตามตัวมีหนามแหลม เวลาที่พองตัวจะมีรูปร่างเป็นทรงกลม อาศัยอยู่ในทะเลเขตร้อนทั่วไป

สามารถจะเติบโตได้จนมีขนาดใหญ่มาก แต่นิยมเลี้ยงปลานขนาดเล็กๆ ปักเป้าเป็นพวกที่ต้องการออกซิเจนในการหายใจมากจึงไม่ควรเลี้ยงรวมกันหนาแน่น ในธรรมชาติจะอยู่ใกล้ชายฝั่ง พบอยู่ 2 ชนิด *Diodon histrix* Linn., *Chilomycterus orbicularis* (Bl.)

Drepanidae :

ไบโรธ, Drepanid

รูปร่างลักษณะคล้ายปลาหาง (Platax spp.) ชอบอยู่ในเขตน้ำตื้นใกล้ชายเกาะ มีขนาดโตมาก เมื่อโตเต็มที่ยาวถึง 1 ฟุต จึงนิยมจับปลาทัวเล็กมาเลี้ยง ลำตัวกว้างแบนข้างมาก มีสีเทาเงิน คุระยิบระยับ มีนิสัยเชื่องช้า วายน้ำช้าๆ หรืออยู่กับที่ พบทั่วๆ ไปมีอยู่สกุลเดียว คือ *Drepane* ชนิดที่พบได้แก่ *Drepane punctata* (Linn.) และ *Drepane longimana* (Bl. & Schn.) มีถิ่นอาศัยในทะเลเขตร้อนคาบสมุทรมลายู อินโดแปซิฟิก ตั้งแต่ทะเลแดงไปจนจรดหมู่เกาะซามัว

Ephippidae (= Platacidae) :

บูซ้าง, The Bat-fish.

เป็นปลานขนาดใหญ่เมื่อโตเต็มที่ยาวเกินกว่า 1 ฟุต จึงนิยมเลี้ยงลูกปลาลึกๆ แต่จะมีรูปร่างเปลี่ยนแปลงไปมากเมื่อโตขึ้น ไม่ชอบอยู่เป็นฝูง เป็นปลาที่ชอบอาหารที่เป็นปลาเป็นๆ รูปร่างลำตัวมีความลึกมากแบนข้างมาก คล้ายปลาไบโรธ แต่มีสี และรูปร่างแปลกตา พบอยู่ 3 ชนิด คือ *Platax batavianus* C. & V., *P. orbicularis* (Forskål) และ *P. teira* (Forskål). แหล่งอาศัยในทะเลเขตร้อนแถบมหาสมุทรอินเดีย และหมู่เกาะในคาบสมุทรมลายูอินโดจีน

Gobiidae :

ปู, The gobies

ปลาพวกนี้ชอบอาศัย ซุกซ่อนตัวอยู่ใต้ก้อนหิน หรือทรากปะการัง หากินตามพื้นท้องทะเล อาหารเป็นพวกสาหร่าย และสัตว์เล็กๆ โดยเฉพาะสัตว์ที่ไม่

มีกระดูกสันหลัง (invertebrates) จากรายงานพบว่ามียู่ 9 สกุล ที่นำมาเลี้ยงคือ *Gobiodon*, *Vanderhorstia*, *Zonogobius*, *Bathygobius*, *Acentrogobius*, *Glossogobius*, *Oxyurichthys*, *Stigmatogobius* และ *Paragobiodon* แต่จากการสำรวจพบชนิดเดียวคือ ปลาบู่งัก *Bathygobius fuscus* Rüppell ลักษณะลำตัวยาวค่อนข้างกลม ครีบท้องรวมเป็นอันเดียวคล้ายจาน (sucking disc) ใช้ยึดเกาะกับพื้นได้มั่นคง ปลาบู่งักจะพบทั่วไปในเขตตอนบนและเขตร้อนทั้งย่านน้ำกร่อย ในทะเลและตามชายเกาะต่างๆ

Holocentridae :

ข้าวเม่าน้ำลึก, Squirrel-fishes

ปลาในครอบครัวนี้พบในทะเลเขตร้อน และเขตร้อน ในระดับน้ำค่อนข้างลึก มีสีแดง หรือ ชมพู หรือน้ำตาลอมเหลือง มีตาโต มีเกล็ดขนาดใหญ่แข็งปกคลุมเกือบจะดูเป็นเกราะ เป็นพวกที่กินอาหารทั้งพืชและสัตว์ ชอบออกหากินเวลากลางคืน มีอยู่ด้วยกัน 4 สกุล คือ *Holocentrus* (= *Adioryx*, *Flammeo*, *Holotrachys*, และ *Myripristis* แต่ที่พบมีอยู่ 2 สกุล 3 ชนิด คือ *Holocentrus ruber* (Forskål), *Myripristis murdjan* (Forskål), *M. melanostictus* Bleeker

Labridae :

นกขุนทอง, นกแก้ว, The Wrasses

เป็นครอบครัวใหญ่ ส่วนมากจะอยู่ในทะเลเขตร้อนและมีบางอยู่ในเขตร้อน มีสีสรรและลวดลายแปลกตา อาศัยอยู่ในย่านที่มีปะการังหรือซอกหิน นิสัยชอบโฉบ หรือตอด สัตว์และพืชที่เป็นอาหารซึ่งเกาะอยู่บนหินหรือปะการัง บางชนิดเป็นพวก cleaner คือชอบไปตอดพวกพยาธิ หรือ หนอนที่ติดอยู่บนปลาและสัตว์อื่นๆ ชนิดที่รู้จักมีอยู่ถึง 12 สกุล แต่จากการสำรวจพบเพียง 8 สกุล 19 ชนิด รูปร่างโดยมากมีลำตัวยาวด้านข้างแบน แต่ก็มีบางชนิดเกือบกลมคล้ายทรงกระบอก จะงอยปากมีทั้งแหลมและทุ่ อาหารส่วนใหญ่เป็น

พวกกินเนื้อ จะมีพวกลูกปลา ปู หอยกุ้ง และสาหร่ายทะเล สกุลต่าง ๆ ที่พบมีดังนี้ *Cheilinus*, *Coris*, *Epibulus*, *Gomphosus*, *Halichoeres*, *Hemigymnus*, *Labroides*, และ *Thalassoma*.

Lutjanidae (= Lutianidae) :

กะพง, The snappers

ปลากระพงนี้รู้จักกันดีว่าเป็นอาหาร ที่นิยมรับประทานกันมาก มีขนาดโต ดังนั้นการนำมาเลี้ยงเป็นปลาสวยงามจึงมักเลือกลูกปลา พวกนี้มีความว่องไวจำเป็นต้องมีบริเวณให้ว่ายกว้างๆ สีลำตัวมีหลายชนิดแดง เหลือง หรือชมพู และอาจมีแถบหรือเส้นสีเข้มพาดลำตัว ทำให้น้ำดูยิ่งขึ้น กินอาหารพวกเนื้อ การเลี้ยงจึงยากในเรื่องการให้อาหาร สกุลที่นำมาเลี้ยง ได้แก่ *Lutjanus* และ *Scolopsis* แต่ที่สำรวจพบมี 2 ชนิดคือ *Lutjanus sebae* (C. & V.), และ *L. sanguineus* (Cuv.). ถิ่นอาศัยอยู่ในทะเลเขตร้อนย่านอินโดแปซิฟิก และหมู่เกาะทางออสเตรเลีย

Monodactylidae (= Psettidae) :

ผีเสื้อ เกล็ดหิน หรือไสร่างแขก, Mono

เป็นชนิดที่พบตามชายฝั่งทะเล ปากแม่น้ำบริเวณน้ำกร่อย ถิ่นที่อยู่อาศัย พบทั้งในมหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรอินเดียย่านเขตร้อน ปลาชนิดนี้สามารถนำมาเลี้ยงในน้ำจืดได้โดยวิธีค่อยๆ ลดความเค็มของน้ำลงเรื่อยๆ เป็นการทำให้ปลาชินกับการเปลี่ยนความเค็ม ที่ละน้อย จนในที่สุดก็จะอยู่ และเติบโตได้ดีในน้ำจืด มีลักษณะรูปร่างตัวแบนข้างมาก ครีบหลัง และครีบก้นยกสูง ลำตัวมีสีเงิน และครีบลี้น้ำเงินอ่อน มีแถบสีเข้มผ่านตาหนึ่งแถบ และผ่านฐานครีบก้น อีกหนึ่งแถบ จัดว่าเป็นปลาที่เลี้ยงง่ายมีชนิดเดียวคือ *Monodactylus argenteus* Lac.

Muraenidae :

ไหลทะเล, Moray Eels.

ปลาไหลทะเลมักพบอยู่ตามซอกหิน และปะการังในย่านทะเลเขตร้อนของคาบสมุทรอินโดแปซิฟิก มี

ลักษณะคล้ายงู บางชนิดมากจะกัดทำอันตรายได้ พบอยู่หลายสกุล เช่น *Echidna*, *Gymnothorax* และ *Myrichthys* เป็นต้น มีอยู่ 2 ชนิดที่สำรวจพบ *Gymnothorax tessellata* Rich. และ *Myrichthys colubrinus* Boddaert, ปลาไหลทะเลดูต่างจากปลาไหลนาหรือไหลน้ำจืดคือปลาไหลทะเลจะมีช่องเหงือกด้านข้างๆ ละ 1 ช่อง แต่ปลาไหลนามีช่องเหงือกหนึ่งช่องอยู่ตรงกลาง ด้านล่างของหัว

Ostraciidae (= Ostraciontidae) :

กระดุก, ตู้เหล็ก, Trunk-fish, Box-fish.

ลำตัวสั้นเป็นเหลี่ยม มีตั้งแต่สามถึงหกเหลี่ยม หัวและลำตัว ยกเว้นคอดหางมีเกราะแข็งหุ้มดูลายกลองเกราะนั้นเกิดจากเกล็ดมาเชื่อมต่อกันเป็นแผ่นเดียวตลอด บางชนิดมี เขายื่นออกไปข้างหน้า 2 เข็ม มักมีสีสวยและตามตัวอาจประปรายด้วยจุด วายน้ำขำๆ เหมาะสำหรับเลี้ยงในตู้ อาหารชอบพวกหอย ปลาพวกนี้มีพื้นหน้าแข็งแรง ลักษณะเป็นจะงอยคม ความสามารถพิเศษอีกอย่างหนึ่งของปลาชนิดนี้คือ การปล่อยพิษออกจากตัวเวลาถูกรบกวนจึงเป็นอันตรายต่อปลาที่เลี้ยงไว้รวมกัน จากการสำรวจพบเพียง 2 ชนิดคือ *Ostracion cornutus* Linn. (= *Lactoris cornuta*), และ *O. cubicus* Linn. ถิ่นอาศัยมีบริเวณกว้างขวางในทะเลเขตร้อน ทั้งในมหาสมุทรอินเดียและแปซิฟิก

Plectorhynchidae (= Pomadasyidae) :

ข้างตะเกา, ตะเกา, สร้อยนกเขา, Sweetlips.

ปลาในครอบครัวนี้มีขนาดโตใช้เป็นอาหาร เมื่อนำมาเลี้ยงจึงนิยมเลี้ยงลูกปลา ซึ่งมีสีและลวดลายผิดไปจากปลาโต เส้นลายจะมีการเปลี่ยนแปลงทุกกระยะสวยงามดู เลี้ยงง่าย ลูกปลามักจะอาศัยอยู่ใกล้พื้นทะเลบริเวณใกล้กองหิน ปะการัง พบอยู่ 1 สกุลคือ *Plectorhynchus* (= *Gaterin*) ได้แก่ *Plectorhynchus chaetodonoides* Lac., *P. orientalis* (Bl.), *P. pictus* (Thunberg), และ *P. albivittatus* (Rüppell).

Plotosidae :

คูกทะเล สามแก้ว, Saltwater-catfish

เป็นปลาที่อยู่ในบริเวณเขตนํ้ากร่อย ปากแม่น้ำ และบริเวณชายฝั่งทะเล โดยเฉพาะบริเวณที่มีหินใต้นํ้าตามชายฝั่ง ในเขตทะเลแถบร้อนย่านอินโดแปซิฟิก นิศัยของปลาชอบซุกซ่อนอยู่ใต้หินหรือที่กำบังต่าง ๆ ปลามีลำตัวยาว ที่ครีบหลังและครีบก้นมีก้านครีบแข็งแหลมคมและมีต่อมพิษอยู่ที่โคนก้านครีบ เวลาถูกแทงจะทำให้เจ็บปวดมาก ปลาบางชนิดมีแถบสีเข้มพาดยาวตามความยาวของลำตัวดูแปลกตา ปลาถูกทะเลนี้จะมีครีบหลัง ครีบก้น และครีบก้น ยาวติดต่อกันตลอด ผิดจากปลาถูกน้ำจืดซึ่งครีบก้นแยกจากครีบหลังและครีบก้น ได้พบอยู่ 2 ชนิดคือ *Plotosus anguillaris* (Bl.) (= *Plotosus lineatus*) และ *P. canius* (Ham.)

Pomacentridae :

สลิคหิน, Damselfish, Anemonefish.

ครอบครัวนี้มีหลายสกุล เป็นพวกที่อาศัยอยู่ตามชายเกาะที่มีปะการัง มีชุกชุมในเขตร้อนของมหาสมุทรแปซิฟิกและอินเดีย ว่ายน้ำเร็ว ว่องไว ตัวไม่โต บางชนิดชอบอยู่เป็นฝูง บางชนิดชอบเคล้าเคลียอยู่กับทะเล (sea anemone) จึงได้ชื่อว่า Anemone-fish ลักษณะทั่วไปมีลำตัวบวมสั้น แบนข้างมากและมีความลึกมาก หัวเล็กสั้น มักมีสีสวยสด อาจมีลายเป็นบัง ๆ หรือปล้อง หรือเป็นจุดแต้ม สกุลที่พบอยู่มากมีถึง 7 สกุล มีจำนวนถึง 24 ชนิด จัดเป็นปลาที่มีราคาถูกลงง่าย จึงเป็นที่นิยมเลี้ยง สกุลต่างๆ ได้แก่ *Abudefduf*, *Amphiprion*, *Chromis*, *Dascyllus*, *Daya*, *Pomacentrus* และ *Premnas*

Scaridae (= Callyodontidae):

นกแก้ว, The parrot fish

ปลาในครอบครัวนี้มีสีแปลก ในแต่ละตัวมักมีหลายสีและมีลวดลายแปลกตา สีและลายจะเปลี่ยน

แปลงไปตามขนาด ปลานี้มีขนาดโต บางชนิดยาวถึง 3-4 ฟุต นักเลี้ยงปลานิยมเลี้ยงลูกปลา ซึ่งมีขนาดเล็ก อาหารของปลาได้แก่ หอย กุ้ง ปู หนอน และปะการัง เป็นต้น ปลาบางชนิดมีฟันหน้าเชื่อมติดกันเป็นแผ่นเดียว แข็งแรง เหมาะที่จะเจาะ จิก อาหารแข็งๆ ได้ พบอยู่สกุลเดียวคือ *Callyodon* ชนิดที่พบเสมอได้แก่ *Callyodon fasciatus* (C. & V.) ถิ่นอาศัยของปลาในครอบครัวนี้อยู่ในเขตร้อนแถบต่างๆ ของโลก โดยเฉพาะย่านที่มีหินปะการังหนาแน่น ปลาจะมีชุกชุม

Scatophagidae :

ตะกรับ กะทะ เสือดาว, Spotted Scat.

ปลาครอบครัวนี้อาศัยอยู่ในย่านนํ้ากร่อย บริเวณปากแม่น้ำและตามชายฝั่งทะเล ชอบอยู่เป็นฝูง สามารถนำมาเลี้ยงในน้ำจืดได้ โดยการทำให้ปลาชินกับความเค็มที่ค่อยๆ ลดลงทีละน้อยๆ จนสามารถอยู่ในน้ำจืดได้ นิยมนำมาเลี้ยงตั้งแต่เล็กๆ และขนาดจะไม่โตขึ้นมาก เมื่ออยู่ในที่เลี้ยง แต่การเจริญเติบโตในธรรมชาติอาจโตถึง 10 นิ้ว พบอยู่ชนิดเดียว คือ *Scatophagus argus* (Bl.) ถิ่นอาศัยพบในย่านเขตร้อนบริเวณชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียและแปซิฟิก โดยเฉพาะบริเวณโดยรอบตอนใต้ของเอเชียและตอนเหนือของออสเตรเลีย

Scorpaenidae :

สิงห์โตปึก มังกร, The Scorpion-fish, Lion-fish.

ปลาในครอบครัวนี้ที่รู้จักและนิยมนำมาเลี้ยงได้แก่ ปลาสิงห์โตปึก ว่ายน้ำช้าๆ และชอบเลาะลัดไปตามซอกหินหรือเกาะแก่งใต้นํ้า ลักษณะตัวปลาดูรูปร่างเพราะครีบต่างๆ มีก้านครีบยาวและเยื่อยึดครีบบดติดกันหรือขาดจากกัน มักมีลำตัวสีแดงเข้ม สีส้ม หรือแดงอมน้ำตาล และมักมีเส้นแถบพาดขวาง ตามครีบก้นอาจมีจุดสีน้ำตาลประอยู่ทั่วๆ ไป ก้านของครีบแข็ง ครีบต่างๆ จะทำอันตรายได้ถึงเจ็บปวด ปลานี้ชอบอาหารเนื้อสัตว์หรือปลาเป็นๆ จากการสำรวจ

พบอยู่ 2 สกุล 3 ชนิด คือ *Pterois russelli* Bennett, *P. volitans* (Linn.), และ *P. radiata* C. & V. ถิ่นอาศัยพบในย่านทะเลเขตร้อนและอบอุ่น ตลอดตั้งแต่เกาะชวาวไปจนจรดทะเลแดง

Serranidae :

กระรัง, เก้า, Grouper, Sea-bass

ปลากระรังนี้รู้จักกันดีในหมู่ที่นิยมรับประทานปลานับเป็นปลาเศรษฐกิจชนิดหนึ่งของเมืองไทย มีอยู่หลายชนิดที่นำมาเลี้ยงไว้ดูเล่น แต่โดยมากเป็นปลาขนาดเล็ก ครอบครัวนี้นี้จัดเป็นครอบครัวใหญ่อาศัยอยู่หน้าดิน ซุกซอกอยู่ตามบริเวณเกาะแก่งที่มีปะการังหรือกองหิน รูปร่างลำตัวค่อนข้างยาวแบนข้างเล็กน้อย มีนิสัยชอบทำร้ายปลาอื่นที่เล็กกว่า อาหารเป็นพวกเนื้อปลา กุ้ง หนอน เป็นต้น สกุลที่พบมีถึง 6 สกุล คือ *Anyperodon*, *Cromileptes*, *Diploprion*, *Epinephelus*, *Grammistes*, และ *Promicrops* ถิ่นอาศัยจะอยู่กระจายทั่วไปทั้งในทะเลเขตร้อนและเขตอบอุ่น ซุกซุมในย่านที่มีปะการังหรือกองหินใต้น้ำ ในระดับน้ำที่ไม่ค่อยลึกนัก บางชนิดอาจมาอยู่ในเขตน้ำกร่อยได้

Siganidae (= Teuthidae) :

สิดิดกิน สิดิดทะเล, Rabbit-fish

เป็นปลาที่ชอบอยู่บริเวณหมู่ปะการังและซอกกองหิน ได้เคยพบว่าเข้ามาหากินตามชายฝั่งบ้าง นิยมนำมาเลี้ยง เพราะมีสีต่างๆ สวยงาม อาจมีจุดและลายประทั่วตัว ลำตัวสั้น แบนข้าง มีอยู่ 1 สกุลคือ *Siganus* (หรือ *Teuthis*) และที่พบเสมอมี 4 ชนิดคือ *Siganus corallinus* (C. & V.), *S. vermiculatus* (C. & V.), *S. oramin* (Bl. & Schn.), และ *S. javus* (Linn.) ถิ่นอาศัยมีบริเวณกว้างขวางทั้งทะเลเขตร้อนและอบอุ่นของมหาสมุทรแปซิฟิกและอินเดีย.

Syngnathidae :

ม้าน้ำ จัมพินจระเข้, Seahorse, Pipe-fish

ครอบครัวของม้าน้ำ และปลาจัมพินจระเข้ อาศัยอยู่ใกล้ชายฝั่งและย่านน้ำกร่อย ซุกซุมในบริเวณที่มี

สาหร่าย ลำตัวเป็นเกราะกระดูกปกคลุมทั้งลำตัวและหัว รูปร่างเรียวยาว ตัวผู้จะมีถุงเป็นกระเปาะอยู่หน้าท้องคอยรับไข่จากตัวเมียมาฟัก จนกระทั่งเป็นตัว ม้าน้ำที่พบอยู่เสมอ ได้แก่ *Hippocampus kuda* Bleeker และ *H. histrix* Kaup เคยมีผู้นำม้าน้ำมาเลี้ยงแล้วออกลูกได้ในที่เลี้ยง แต่ไม่รอดเหลือให้โตได้ อาจเป็นเพราะความเค็มของน้ำไม่เหมาะกับการเจริญของตัวอ่อนก็เป็นได้ ถิ่นอาศัยมีบริเวณกว้างขวาง บางชนิดมีอยู่ในเขตอบอุ่นย่านทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และชายฝั่งทะเลตอนใต้ของยุโรปและอังกฤษบางชนิดชอบอยู่ในเขตร้อนทั้งมหาสมุทรแอตแลนติก แปซิฟิก และอินเดีย.

Tetrodontidae :

ปักเป้า, Puffer-fish, Blow-fish

ปลาในครอบครัวนี้มีอยู่ทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม ชนิดที่อยู่ในทะเลมีอยู่หลายสกุล ลักษณะลำตัวสั้นแบบ globiform เวลาพองลมจะมีรูปร่างทรงกลม ผิวหยาบเป็นหนามสั้นๆ ในบางส่วน แต่ไม่มีเกล็ด วัยน้ำขำๆ ชอบอยู่บริเวณพื้นที่เป็นทราย อาหารเป็นพวกหอยต่างๆ กุ้ง ปู และ crustacean อื่นๆ ชนิดที่พบได้แก่ *Canthigaster solandri* Seale, *Sphoeroides lunaris* (Bl. & Schn.), *Chelonodon patoca* (Ham. Buch.) ถิ่นอาศัยพบทั่วไปในทะเลเขตร้อนของแถบต่างๆ ของโลก.

Theraponidae :

ข้างลาย ข้างตะเกา, Grunters

เป็นปลาฝูงหากินอยู่ใกล้ชายฝั่งและชอบเข้ามาอยู่ในเขตน้ำกร่อย และบริเวณปากแม่น้ำ สามารถนำมาเลี้ยงในน้ำจืดได้ โดยการลดความเค็มของน้ำให้ปลาเกิดความเคยชินทีละน้อย จนกระทั่งเปลี่ยนเป็นน้ำจืดได้ทั้งหมด ลำตัวสีขาวเงิน มีแถบดำ 2-3 แถบพาดตามยาวหรือโค้งลงบนลำตัว พบอยู่ 2 ชนิด *Therapon jarbua* (Forsk.) และ *T. theraps* (Cuv. & Val.) ถิ่นอาศัยมีซุกซุมในทะเลเขตร้อนย่านอินโดแปซิฟิก

Zanclidae:

ผีเสื้อเทวรูป, Moorish-Idol

รูปร่างน่าทึ่ง ดูคล้ายปลาเทวดา มีก้านครีบหลังสูงเป็นกระโถน จะงอยปากยาวเป็นท่อนสั้นๆ ลำตัวสั้นแต่กว้างแบนข้างมาก มีแถบดำขาวเหลืองพาดบนลำตัว เป็นปลาที่มีราคาค่อนข้างสูง ชนิดที่พบได้แก่ *Zanclus cornutus* Linn. ถิ่นอาศัยมีอยู่กว้างขวางในทะเลเขตร้อนแถบต่าง ๆ ของโลก.

สรุปและวิจารณ์

การศึกษาค้นคว้าและสำรวจชนิดของปลาสวยงามนี้ ได้เริ่มทำมาตั้งแต่ปลายปี 2514 จนถึงปลายปี 2516 ผลที่ได้จากกล่าวได้ว่ายังไม่สมบูรณ์ และการศึกษายังคงดำเนินต่อไปเท่าที่โอกาสจะอำนวย ในการศึกษาชนิดปลาสวยงาม ได้จัดแบ่งเป็นปลาน้ำจืด และปลาทะเล จำนวนชนิดของปลาน้ำจืด ที่มีแหล่งกำเนิดในเมืองไทยมีอยู่ 28 ครอบครัว 130 ชนิด และมีปลาจากต่างประเทศที่นำเข้ามาเลี้ยง 14 ครอบครัว 78 ชนิด ส่วนจำนวนของปลาทะเลที่มีแหล่งกำเนิดในน่านน้ำไทยมีอยู่ 28 ครอบครัว 104 ชนิด และเป็นปลาจากต่างประเทศที่นำเข้ามาเลี้ยง 6 ครอบครัว 12 ชนิด สำหรับปลาน้ำจืดของไทยที่มีคนนิยมเลี้ยงมากที่สุด ได้แก่ ปลาในครอบครัว Anabantidae, Cyprinidae, Monodactylidae และ Scatophagidae ส่วนรองลงมาได้แก่ Cobitidae, Lobotidae, Mastacembelidae และ Tetraodontidae ครอบครัวปลาทะเลที่นิยมเลี้ยงมากที่สุดได้แก่ Chaetodontidae, Labridae, Monodactylidae, Pomacentridae และ Scatophagidae รองลงมาได้แก่ Acanthuridae, Balistidae, Ehippidae, Plectorhynchidae, Scaridae, Scorpaenidae, Theraponidae และ Zyclidae

สำหรับปลาน้ำจืดจากต่างประเทศที่นิยมเลี้ยงมากที่สุด ได้แก่ ครอบครัว Cichlidae, Cyprinidae และ Poeciliidae รองลงมาได้แก่ Characidae ปลาทะเลที่นิยมเลี้ยงมากที่สุดไม่มี คงมีแต่นิยมเลี้ยงปานกลาง

ซึ่งได้แก่ครอบครัว Chaetodontidae, Labridae และ Pomacentridae, เป็นที่น่าสังเกตว่าปลาในครอบครัว Monodactylidae และ Scatophagidae เป็นปลาที่อยู่ได้ทั้งในน้ำจืดและน้ำเค็ม

เอกสารอ้างอิง

1. ชื่นศรี, เฉลิมวิไล 2506 การสำรวจพันธุ์ปลาสวยงามที่มีผู้นำเข้ามาเลี้ยงในกรุงเทพฯ วิทยานิพนธ์สำหรับหลักสูตรปริญญาตรี คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 99 หน้า
2. มงคลประสิทธิ์, สุภาพ 2515 คู่มือประกอบการเรียนวิชาอนุกรมวิธานของปลา คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 263 หน้า
3. อมาตยกุล, เชิดชาย 2500 ปลาทอง วารสารการประมง ปีที่ 10 เล่มที่ 2 : 169-189
4. อมาตยกุล, เชิดชาย 2504 เรื่องของปลาสวยงาม วารสารการประมง ปีที่ 14 เล่มที่ 1 : 37-44
5. AXELROD, HERBERT R. AND W. VORDERWINKLER. 1965. Saltwater aquarium fish. T.F.H. Publications Inc. 352p.
6. AXELROD, HERBERT R. AND C.W. EMMENS. 1969. Exotic marine fishes. T.F.H. Publications Inc. 606p.
7. AXELROD, HERBERT R. 1969. Tropical fishes as a hobby. George Allen Et Unwin Ltd. 300p.
8. AXELROD, HERBERT R. ET AL. 1971. Exotic tropical fishes. Looseleaf edition, T.F.H. Publications Inc.
9. FRANK, S. 1969. The pictorial encyclopedia of fishes. Hamlyn London. 552p.
10. HERALD, E.S. 1961. Living fishes of the world. Doubleday & Company Inc. 304p.
11. HERVEY, G .F. AND JACK HEMS. 1965. Freshwater tropical aquarium fishes. Spring Books London. 432p.

12. JACOBS, KURT. 1971. Livebearing aquarium fishes. Studio Vista Ltd. 459p.
13. MUNRO, IAN S.R. 1955. The marine and freshwater fishes of Ceylon. Department of External Affairs, Canberra. 351p.
14. SCHNEIDER, E. AND LEON F. WHITNEY. 1957. The complete guide to tropical fishes. Thomas Nelson and Sons, New York. 549p.
15. SMITH, H.M. 1945. The freshwater fishes of Siam or Thailand. U.S. Government Printing Office, Washington D.C. 622p.
16. Suvatti, Chote 1950. Fauna of Thailand. Department of Fisheries. 1100p.
17. VOGT, D. AND H. WERMUTH 1961. The complete aquarium. Thames and Hudson, London. 268p.